

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Alice Navrátilová

Historický vývoj právní úpravy vysokého školství po roce 1945

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji JUDr. Zdence Novákové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, pomoc, trpělivost a ochotu, které mě poskytla v době zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Právní řád.....	7
1.1 Právní řád České republiky	7
1.2 Bezrozpornost právního řádu	8
2 Právní normy	9
2.1 Znaky právních norem.....	9
2.2 Struktura právních norem	10
2.3 Druhy právních norem.....	11
2.4 Tvorba právních norem	12
2.4.1 Zákonodárná činnost	13
2.4.2 Legislativní pravomoc	13
2.4.3 Legislativní proces.....	13
2.4.4 Legislativní technika.....	14
2.4.5 Právní úprava	15
2.4.6 Vztah pojmů právní norma a právní předpis	15
2.4.7 Vnitřní struktura právního předpisu	16
2.5 Vznik právních norem	16
2.5.1 Etapy vzniku	16
2.5.2 Platnost právní normy.....	17
2.5.3 Účinnost právních norem	18
2.6 Působnost právních norem.....	18
2.6.1 Retroaktivita právních norem	19
2.7 Výklad právních norem	20

2.8	Efektivnost právních norem	20
2.9	Realizace právních norem	20
2.10	Aplikace právních norem.....	21
2.10.1	Individuální právní akty.....	21
3	Historický nástin.....	23
3.1	Situace na vysokých školách po skončení 2. světové války.....	23
3.2	Legislativní počátky o vysokých školách.....	26
II EMPIRICKÁ ČÁST		29
4	Metodologie, cíle.....	29
4.1	Zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách	29
4.2	Zákon č. 19/1966 Sb., o vysokých školách	32
4.3	Zákon č. 39/1980 Sb., o vysokých školách	37
4.4	Zákon č. 172/1990 Sb., o vysokých školách	45
4.5	Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (o vysokých školách).....	49
4.6	Shrnutí	52
ZÁVĚR.....		54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		55
SEZNAM ZKRATEK		57
SEZNAM PŘÍLOH		58

ÚVOD

Vysoké školství, popřípadě univerzity jsou od svého počátku jádrem kulturní, vědecké, výzkumné a vzdělávací činnosti. Už od dob antiky to byla centra nejvyšší vzdělanosti. Tato skutečnost přetrvává i do dnešních dob. Toto je především hlavní důvod, proč jsem si zvolila vysoké školství.

Tématem této práce je historický vývoj právní úpravy vysokého školství od roku 1945, svým způsobem je to aktuální téma, protože se chystá reforma vysokého školství, což je dost kontroverzní téma ve společnosti.

Právní úprava neboli tvorba právních norem je základ práva v každé společnosti. Existence právních norem je nutnost, aby mohla společnost fungovat. Nicméně při bližším prozkoumání tvorby právních norem je vidět, že věda, která se tímto zabývá, není jednotná ve svých názorech. Z toho důvodu se v této práci pokusím sjednotit teorie tvorby právních norem.

Historický vývoj jsem vybrala od roku 1945, protože během druhé světové války byl ve vysokém školství útlum, a až od té doby se dá říct, že se datuje novodobá historie vysokých škol v podobě, kterou známe dodnes. Je to odkaz současné společnosti

Cílem této práce je na základě prostudované literatury osvětlit, co to jsou právní normy, jak se vytvářejí, jejich specifické znaky a legislativní proces. S tím také souvisí nutnost uvést právní řád České republiky.

Dále také přiblížit nejdůležitější historické souvislosti v období těsně po druhé světové válce do dob prvního zákona o vysokých školách. Jakým způsobem fungovaly vysoké školy po několika letech odmlce a proces vzniku nových vysokých škol.

A také zabývat už analýzou konkrétních dokumentů, v tomto případě jsou vybrány zákony o vysokých školách, které vznikaly po druhé světové válce. Vždy starší zákon se srovnává s tím nejaktuálnějším, tj. se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Zjistit tímto způsobem nejdůležitější rozdíly v zákonech, jejich změny jak po obsahové stránce, tak po jejich rozsahu a struktuře.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. V teoretické uvádím kapitolu právní řád, dále kapitolu právní normy a nakonec kapitolu historický nástin. Empirická část dále navazuje na kapitolu historický nástin už přímo analýzou jednotlivých dokumentů a jejich shrnutím, v čem jsou vidět největší rozdíly.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Právní řád

„Právním řádem se rozumí systém pramenů práva, obsahujících právní normy určitého státu (resp. společenství států). Právní řád je tedy souhrnem pramenů práva platných v daném státě nebo v rámci mezinárodního práva.“

Prameny práva bývají formálně stanoveny v ústavě daného státu jako základ formy právního státu.¹

1.1 Právní řád České republiky

Tento právní řád patří ke kontinentálnímu typu právní kultury, zakládá se na psaném právu. Tvoří jej zákony, právní normy, právní předpisy, mezinárodní smlouvy (ratifikované i vyhlášené, dle čl. 10 a čl. 10a Ústavy) a nálezy Ústavního soudu (dle čl. 87 odst. 1 písm. a), b) Ústavy).

„Systém pramenů práva je uspořádán podle principu právní síly. Nejvyšší právní sílu má ústava, resp. ústavní zákony.“²

Ústava je základem právního státu. Existuje několik typů, a to ústava kodifikovaná (neboli monolegální; obsahuje jen jeden dokument, který se mění přímou novelizací) nebo ústava nekodifikovaná (neboli pololegální; obsahuje několik ústavních dokumentů, které tvoří ústavní pořádek; tento typ je momentálně v České republice). Dále jsou ústavy flexibilní (od ostatních zákonů se liší obsahem) anebo rigidní (od ostatních zákonů se liší jak obsahem, tak formou).³

V České republice se prosazují nejvíce absolutně rigidní ustanovení a dále se odděluje moc zákonodárná od ústavodárné (v České republice je ústavodárná moc vložena do rukou Parlamentu ČR). Ústava ČR obsahuje nízkou míru rigidity. Ústavní pořádek v České republice tvoří několik zákonů (viz příloha č. 1).

Právní předpisy jsou přijímány mocí zákonodárnou, které jsou vytvořeny výkonnými a územně samosprávnými orgány. Je několik druhů právních předpisů, a to originální nebo také původní povahy (v České republice představují zákony, zákonná opatření Senátu v případě rozpuštění Poslanecké sněmovny, platné dekrety prezidenta republiky ČSR uznané roku 1946 a obecně závazné vyhlášky obcí a krajů) a dále jsou právní předpisy derivativní nebo také

¹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 76

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

odvozené povahy (jsou to předpisy odvozené od zákonů; v České republice se jedná o nařízení vlády, rozhodnutí prezidenta republiky obecně normativní povahy, právní předpisy ministerstev a správních úřadů, nařízení krajských a obecních rad; terciální normotvorba, která je v České republice neústavní).⁴

Mezi další prameny práva lze považovat **mezinárodní smlouvy**, které jsou především pramenem mezinárodního práva, ale na základně vnitrostátní úpravy je lze považovat za vnitrostátní pramen práva daného státu. V České republice jsou součástí právního řádu také všechny vyhlášené mezinárodní smlouvy, které byly ratifikovány na základně souhlasu Parlamentu ČR. Pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, platí mezinárodní smlouva na prvním místě. Je nutné, aby soulad mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem zkontroloval Ústavní soud v předběžné kontrole ústavnosti.⁵

Mezinárodní smlouvy jsou schvalovány stejným postupem jako ústavní zákony, tedy dle čl. 39 odst. 4 Ústavy ČR a dále dle čl. 10a Ústavy ČR.

V České republice se rozhodnutí Ústavního soudu nazývají **nálezy**. Dle čl. 87 Ústavy ČR náš Ústavní soud rozhoduje o ochraně ústavnosti. Nálezy Ústavního soudu ČR v rámci kontroly ústavnosti mají stejnou právní sílu jako zákony, jsou obecně závazné.

*„Od 1. 5. 2004 platí v České republice také **prameny evropského komunitárního práva** (na základě Smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii).“⁶*

1.2 Bezrozpornost právního řádu

V právním řádu je nutná existence tzv. **bezrozpornosti právního řádu** „jako normového systému, tj. vnitřní bezrozpornost právních norem a vzájemná bezrozpornost více právních norem.“

Rozpornost právních norem má dvě podoby, a to logickou (protikladnost platnosti normativních vět „má být“ a „nemá být“) a praxeologickou (bývá označována také jako praxeologická nerozhodnost právních norem; sleduje rozdíl mezi cíli, na které mají vliv právní normy). Logickou rozpornost lze odstranit interpretací, která je právotvorná. Oproti tomu praxeologická rozpornost umožňuje aplikaci právní normy, ale má na ni nežádoucí vliv.⁷

⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009. s. 77

⁵ Tamtéž s. 78-79

⁶ Tamtéž s. 79-80

⁷ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 166

2 Právní normy

V každé společnosti je nutnost existence „*komplexního systému společenské koordinace.*“ Tím myslím, že v každé společnosti lidí je vše podřízeno **společenskými normami**. Tyto společenské normy ovládají každodenní život, chování lidí, komunikace, řešení situací apod. Vývoj společenských norem je dán historií civilizace. „*Společenské normy tvoří systém, rod vnitřně strukturovaný do druhů: právních, mravních, náboženských, obyčejových, politických norem. Jako druhy rodu mají tyto normy společné znaky a současně specifické rysy, které je charakterizují jako relativně samostatné normativní subsystémy společenských norem.*“

„*Společným znakem všech společenských norem je **normativní nexus**: že něco má, nemá být, smí, nesmí být.*“⁸

Právní normy se od společenských odlišují v tom, že ty právní jsou výsledkem moci, která řídí vztahy ve společnosti. Normativnost právních norem se vyznačuje v těchto směrech:

- „*co do způsobu formování právních norem,*
- *co do forem jejich vyjádření,*
- *co do způsobu jejich ochrany.*“⁹

„**Právní norma** je obecně závazné pravidlo chování, které je vyjádřeno zvláštní, státem uznanou formou za pramen práva a jehož zachování je státní mocí vynutitelné.“¹⁰ „*Jsou základním elementem příslušného právního systému.*“¹¹ „*Součástí právní normy jsou sankce za její nesplnění.*“ Soubor právních norem, tedy obecně závazných pravidel, je právem.¹²

2.1 Znaky právních norem

Formální znaky právních norem studuje věda ústavního práva. Je to:

- „*původ právní normy od ústavy k jejímu vydání oprávněného subjektu,*
- *náležitá, zákonem stanovená forma její publikace – předepsané formy publikace.*“¹³

⁸ KUBŮ, L., P. OSINA a J. GRYGAR. *Teorie práva I.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 36-37

⁹ Tamtéž s. 37

¹⁰ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 21

¹¹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva.* Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 34

¹² NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 21

¹³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva.* Praha: C.H.Beck, 1995, s. 148

Mezi **materiální znaky** se mohou zařadit tyto:

- regulativnost – právní norma je právo tvorným subjektem vydávána za tím účelem, aby ve společnosti něco regulovala, předmět právní normy musí být regulovatelný,¹⁴
- právní závaznost – právní norma je závazné pravidlo chování, protože stanoví oprávnění a povinnosti,¹⁵
- obecnost – je předpoklad principu formální rovnosti a rovnoprávnosti,¹⁶
- vynutitelnost státní mocí – státní donucení je zde pro případ, že právo není respektováno.¹⁷

2.2 Struktura právních norem

Právní normy jsou v našem právním řádu vyjádřeny v právních normativních aktech, kdy jako právní předpis jsou nositelem právní normy. Mají i vnitřní formu neboli strukturu, jedná se o organizaci jejich obsahu.¹⁸ Struktura právní normy je trichotomická (trojčlenná). Obvykle má podobu podmíněné věty, a to v této podobě: „*jestliže je p (hypotéza), pak nastává q (dispozice), není-li q, tak nastupuje r (sankce)*.“ Jsou to normy kondicionální. Někdy se uvádí, že struktura právní normy je tetrachomická (čtyřčlenná) a obsahuje tyto části: „*hypotéza* → *dispozice*,
porušení dispozice → *sankce*.“¹⁹

Hypotéza je část normy, která stanovuje podmínky, za kterých poté nastane dispozice nebo sankce, vymezuje okruh adresátů normy a časovou působnost.

Dispozice je vlastní pravidlo chování, obsahuje příkazy, zákazy, dovolení, oprávnění a povinnosti.

Sankce stanovují postihy za porušení právních povinností stanovených v dispozici právní normy.²⁰

Hypotézy, dispozice a sankce lze podle různých hledisek dělit (viz. příloha č. 2).

¹⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 148

¹⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 34

¹⁶ Tamtéž s. 35

¹⁷ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 22

¹⁸ KUBŮ, L., P. OSINA a J. GRYGAR. *Teorie práva I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 38

¹⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 36-37

²⁰ Tamtéž.

2.3 Druhy právních norem

Ty právní normy, které stanoví jaká práva a povinnosti mají jejich adresáti, jsou **hmotněprávní**. Oproti tomu existují i **procesněprávní** normy, které řeší procedurální pravidla, jakým procesem mohou být práva uplatněna.²¹

Dále se právní normy dělí dle právní síly neboli hierarchii právních norem. Právní síla je vlastnost, spočívá ve vztahu mezi normami.²² Právní síla tedy je **absolutní**, kdy existují právní normy úrovně vyšší a nižší právní síly. Zde lze hovořit o právních normách primárních neboli zákonných²³ (Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony, mezinárodní smlouvy (dle čl. 10 Ústavy), zákony a zákonná opatření Senátu (dle čl. 33 Ústavy)).²⁴ Dále sekundární nebo také podzákonné (nařízení vlády (dle čl. 78 Ústavy), právní předpisy vydané jinými správními orgány a orgány územní samosprávy (dle čl. 79 odst. 3 Ústavy), vyhlášky zastupitelstev územních samosprávných celků (dle čl. 79 odst. 3 Ústavy). Oproti absolutním existují i **relativní** právní normy, které řeší vzájemné vztahy mezi právními normami. Mohou být originální, tedy původní či odvozené, a patří sem právní normy primární. Také mohou být derivativní čili odvozené, delegované, které se vydávají jen na základě právní normy originální k jejímu provedení.²⁵

Další možností dělení právních norem je podle územně organizační struktury. V České republice, což je unitární stát, to znamená rozdělení na **celostátní** a také **lokální** (normy orgánů státní správy a samosprávy, musí být v souladu s celostátními normami).²⁶

Právní normy lze také dělit podle povahy hypotézy na **obecné, speciální, abstraktní** (obecné právní normy) a **kazuistické** (vymezují skutkovou podstatu výčtem jednotlivých případů).

Dle povahy dispozice jsou právní normy **kogentní**, které zavazují adresáty bezvýhradně a vždy musí být aplikovány na danou skutkovou podstatu. **Dispozitivní** naopak nezavazují nikoho k ničemu, jsou aplikovány, pokud není věc upravena autonomní normou.²⁷ Jiná možnost dělení dle dispozice je na **příkazující, zakazující a dovolující**.²⁸

²¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 67-68

²² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 47

²³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 156-157

²⁴ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 19-20

²⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 157

²⁶ Tamtéž s. 158

²⁷ Tamtéž s. 53-54

²⁸ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 23

I podle povahy sankce lze právní normy dělit, a to na **perfektní** (obsahují hypotézu, dispozici a sankci) a **imperfektní** (zde není určena sankce).²⁹

Mezi druhy se také mohou zařadit právní normy **finální** neboli **teleologické**. Nemají klasickou logickou strukturu, vytyčují žádoucí cíle, ale ne, jak k němu dospět. Dnes jsou známy ve formě směrnic Evropské unie.³⁰

Tzv. konektory spojující jednotlivé části právních norem jsou **odkazující** právní normy (spojují přesně identifikovaná ustanovení³¹, používají legislativní zkratky³²) a **blanketové** (spojují části právní normy s další její částí obsaženou v jiném právním předpisu).

Někdy se také jako součást blanketových uvádí i **zmocňovací** právní normy, které dávají pravomoc vydávat podzákoně právní předpisy. Mohou být generální nebo konkrétní.³³

Jako další druh lze uvést **dočasné** neboli termínované právní normy. Jsou ojedinělé, konec účinnosti je stanoven přesným datem, právní skutečností nebo časovým intervalem.

Situaci, kdy existují právní vztahy vzniklé za práva starého a přetrvávají za práva nového, řeší **intertemporální** nebo také přechodné právní normy.³⁴

Pokud se jedná o posouzení vztahů s mezinárodním prvkem, tak se řeší pomocí **kolizních** právních norem. Mají dvě části, a to rozsah (předmět) a navázání (určení právního řádu).³⁵

Působnost a pravomoci orgánů veřejné moci stanovují **kompetenční** právní normy. Jsou zahrnuty v ústavách nebo v kompetenčních zákonech.³⁶

2.4 Tvorba právních norem

*„Tvorbu právních norem lze vymezit jako vytváření obecně závazných pravidel chování, uznaných a vynucovaných státem (resp. společenstvím států).“*³⁷ V oblasti tvorby právních norem existuje několik procesů, především **normotvorba** (zabývá se tvorbou norem všeobecně, i těch, které nejsou právní), **tvorba práva** (pouze tvorba právních norem) a **zákonodárství** (uvádí se také jako legislativa, zabývá se tvorbou ústavních zákonů, zákonů a zákonných opatření Senátu).³⁸

²⁹ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 23

³⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 62

³¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 160

³² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 55

³³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 160-161

³⁴ Tamtéž s. 161-162

³⁵ Tamtéž s. 162

³⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 57

³⁷ Tamtéž s. 81

³⁸ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 106

Věda, která se zabývá tvorbou práva, tedy i právních norem, se nazývá **teorie tvorby práva** nebo také teorie zákonodárství (legislativy), je součástí teorie práva.³⁹

2.4.1 Zákonodárná činnost

Zákonodárná činnost se uskutečňuje podle zákona, který určuje orgány s jejich oprávněním, meze, podmínky a zásady. Zákonodárná moc a její výkon je obsažen v Ústavě (čl. 39, 78, 79 a 104 odst. 3). Podrobněji se uvádí přímo v zákonech a legislativních pravidlech vydávaných parlamentem nebo vládou, což znamená, že v České republice tento proces mají na starosti Legislativní pravidla vlády ČR, i když to právní předpis není. Na úrovni vydávání vyhlášek státní správy a samosprávných celků není tento proces nijak zákonem upraven.⁴⁰

2.4.2 Legislativní pravomoc

Legislativní pravomoc je oprávnění vydávat právní normy a předpisy, je stanovena ústavou nebo jinými ústavními zákony. Naproti tomu **zákonodárná pravomoc** je pravomoc vydávat zákony. V České republice dle Ústavy ČR je jediným zákonodárným orgánem, který má zákonodárnou pravomoc, Parlament České republiky (čl. 15 odst. 1). Dále orgány, které mají legislativní pravomoc, jsou vláda, ministerstva, jiné správní úřady, orgány územní samosprávy a zastupitelstva územních samosprávných celků. Ústavní soud dohlíží nad souladem zákonů, zákonných opatření a právních norem.⁴¹

2.4.3 Legislativní proces

Lze mluvit o legislativním procesním právu jako odvětví veřejného práva, které ale není kodifikováno.⁴² Jde o proces tvorby právních norem, který lze pozorovat z hlediska právního nebo sociálního. Z **hlediska právního** je to proces, který vzniká za spolupráce různých státních orgánů a vědeckých institucí, kdy zastřešujícím orgánem je ten s legislativní pravomocí. Tímto vzniká mezi tvůrci právních norem interakce, která se uskutečňuje pomocí připomínkového řízení. Normy zákonné jsou časem normalizovány, podzákonné ne. Z **hlediska sociálního** je to společenský proces, který tvoří analýzy společenských vztahů, výzkumy sociální potřeby nové právní normy, následné působení právní normy po jejím

³⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 106

⁴⁰ Tamtéž s. 107

⁴¹ Tamtéž s. 108

⁴² BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. *Teorie práva*. Praha: CODEX Bohemia, 1997, s. 29

vytvoření a její efektivnost.⁴³

S přihlédnutím k Ústavě ČR existují **tři stádia** legislativního procesu, jedná se o zjištění potřeby právní úpravy (potřeba sociální regulace), vznik legislativního záměru (vznik politickosprávní představy) a realizace legislativního záměru.⁴⁴

2.4.4 Legislativní technika

*„Legislativní technika je činnost, která je způsobilá dát právním normám specifickou formu umožňující přenos právních informací a dalších skutečností obsažených v právních normách k adresátovi právních norem.“*⁴⁵ Zároveň je to i dovednost nebo i umění právním normám tuto formu dát. Dále je to také specializace právní vědy.⁴⁶ Výsledkem je vždy **vnější forma**, která představuje tzv. „právní jazyk“ a formální utřídění na hlavy, oddíly, části, články, paragrafy, odstavce, písmena a čísla předpisů.⁴⁷

Právní jazyk v rámci slovníku používá slova obecného základu a nepoužívá slohové ozdoby a emocionálnost. Je to jazyk přirozený a spisovný, má několik variant: jazyk právních předpisů (zákonný, legislativní), jazyk soudního rozhodování a jazyk právního zastupování.⁴⁸

Jazyk právních předpisů se od jazyka spisovného s obecným základem odlišuje ve stylu jazykových prostředků užívaných k vyjádření právních norem.⁴⁹ Důležitá je jednoznačnost (každý výraz má jen jeden význam), konstantnost (používat stejné pojmy a nepoužívat pojmy synonymní) a srozumitelnost (právní normy jsou určeny především veřejnosti) používané právní terminologie a právních pojmů.⁵⁰ Právní norma jako **jazykový výraz** stanoví, co má být a co jest, tzn. svou skutkovou podstatu. Příkazy, zákazy a dovolení se vyjadřují preskriptivními (normativními) větami, tyto věty vyjadřují, co má být. Skutková podstata se vyjadřuje deskriptivními větami, které určují, co jest.⁵¹

⁴³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 109-110

⁴⁴ Tamtéž s. 110-111

⁴⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 99

⁴⁶ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 117

⁴⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 99

⁴⁸ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, 119-120, s. 122

⁴⁹ Tamtéž s. 120

⁵⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 99-100

⁵¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 121

2.4.5 Právní úprava

„Vymezením **předmětu právní úpravy** se rozumí vymezení společenských vztahů, které mají být zamýšleným právním předpisem upraveny.“ Existují dva druhy zákonné právní úpravy, a to parciální právní úprava a kodifikace.⁵² **Kodifikace** znamená koncentrace právních norem v rozsáhlém zákoně, ten se nazývá zákoník neboli kodex.⁵³ **Parciální právní úprava** je pravidlem, používá se tam, kde se nejedná o úpravu rozsáhlých rozměrů.⁵⁴

Společenské vztahy lze změnit vydáním nového právního předpisu, změnou dosavadního právního předpisu (novelizací) a zrušením dosavadního právního předpisu (derogace). **Novelizace** může změnit určitou část právního předpisu dřívějšího, dále může doplnit do dosavadního právního předpisu právní normu anebo zruší některou právní normu obsaženou v právním předpisu. S novelizací souvisí také **novela**, což je samostatný právní předpis vázaný na právní předpis novelizovaný. Dnem účinnosti je součástí novelizovaného právního předpisu. Novelizovaný právní předpis je dále veden pod svým původním označením. **Derogace** se někdy uvádí jako abrogace, může být úplná (zrušení celého právního předpisu) nebo částečná (zrušeno je určité ustanovení). Může k ní dojít výslovně (pozdější právní předpis výslovně zruší právní předpis dřívější) nebo mlčky (pozdější právní předpis ruší ten dřívější, pokud oba nemohou platit zároveň nebo právní předpis speciální ruší obecný nebo právní předpis vyšší právní síly ruší konkurující s nižší právní silou).⁵⁵ S derogací souvisí **derogační klauzule**. Určuje, které právní předpisy nebo jejich části se ruší. Může být generální neboli obecná (ruší všechny dříve přijaté odporující předpisy) nebo enumerativní neboli výčtová (ruší přesně označený právní předpis).⁵⁶

2.4.6 Vztah pojmů právní norma a právní předpis

Existuje několik situací mezi těmito pojmy. První situace se týká vztahu, kdy právní norma i právní předpis se obsahem i rozsahem kryjí (právní předpis obsahuje pouze jednu právní normu, tato situace je málo obvyklá). Druhá situace popisuje vztah, kdy právní předpis obsahuje více právních norem (právní normy sdružené podle systémových a logických kritérií). Třetí situace řeší vztah, kdy jedna právní norma je obsažena ve své celistvosti ve více

⁵² KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 111

⁵³ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 12

⁵⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 112

⁵⁵ Tamtéž s. 113-115

⁵⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 95

právních předpisech (hypotéza nebo dispozice anebo sankce je obsažena v jiném právním předpisu).⁵⁷

2.4.7 Vnitřní struktura právního předpisu

- „část obecná, část zvláštní,
- hlavy zákona,
- díly a oddíly,
- *paragrafy (nebo články, typické pro Ústavu a mezinárodní smlouvy) se dále dělí na*
 - *odstavce (arabsky číslované) a ty dále na*
 - *věty (event. označeny písmeny).“*

Především velice důležitá je poslední hlava zákona (závěrečná ustanovení), kde v posledním ustanovení se stanoví účinnost zákona. Předposlední ustanovení obsahuje derogační klauzuli a třetí zmocňující ustanovení. V případě novelizace jsou nově vložené paragrafy označeny malými písmeny.⁵⁸

2.5 Vznik právních norem

2.5.1 Etapy vzniku

Tato část navazuje na již dříve zmíněný legislativní proces, na jeho poslední část: realizace legislativního záměru. Už jsou ukončeny veškeré meziresortní a připomínková řízení. Právní norma byla postoupena dle našeho právního řádu do Parlamentu. Parlament se dělí na dvě komory: Poslaneckou sněmovnu a Senát dle čl. 15 odst. 2 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů. Z Ústavy ČR dále plyne, že dle čl. 41 odst. 1 návrhy zákonů se nejdříve podávají Poslanecké sněmovně a poté dle čl. 45 je návrh zákona, se kterým Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas předán Senátu. K přijetí je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců nebo senátorů dle čl. 39 odst. 2 Ústavy ČR. Samotným jednáním o návrzích zákonů v Poslanecké sněmovně se zabývá § 86 až § 100 zákona č. 90/1995, o jednacím řáde Poslanecké sněmovny ve znění pozdějších předpisů. Podobně se touto problematikou v Senátu zabývá § 98 až § 112 zákona č. 107/1999, o jednacím řádu Senátu ve znění pozdějších předpisů. Oproti tomu vztahy mezi souhlasem nebo nesouhlasem s přijetím návrhu zákona mezi komorami se zabývá čl. 46 až čl. 48 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů. Pokud Parlament návrh zákona přijme, je předložen k podpisu předsedovi Poslanecké

⁵⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 101

⁵⁸ Tamtéž s. 101

sněmovny, prezidentovi republiky a předsedovi vlády. Prezident republiky má právo suspenzivního veta, to znamená, že může přijatý návrh zákona Poslanecké sněmovně vrátit. Jestliže Poslanecká sněmovna na přijatém návrhu zákona kvalifikovanou většinou všech svých poslanců nesetrvá, platí, že přijatý návrh zákona nebyl přijat. Pokud Poslanecká sněmovna přehlasuje kvalifikovanou většinou všech svých poslanců veto prezidenta, je zákon přijat. Tyto vztahy mezi prezidentem republiky a Poslaneckou sněmovnou řeší čl. 50 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů.⁵⁹

2.5.2 Platnost právní normy

Právní norma je platná, pokud při její tvorbě byly splněny všechny náležitosti, byla vydána státním orgánem a byla řádně vyhlášena. Vyhlášením se stává součástí právního řádu dnem publikování právní normy ve Sbírce zákonů. „Datum platnosti je uvedeno v záhlaví.“⁶⁰ Způsob vyhlášení je definován v čl. 52 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů.⁶¹

V České republice jako oficiální a hlavní sbírka právních předpisů nazvána Sbírka zákonů.⁶² Jsou zde zveřejňovány tyto dokumenty: Ústava, ústavní zákony, zákonná opatření, vládní nařízení, vyhlášky ministerstev a jen zde je uveden závazný oficiální text těchto právních norem.⁶³ Od 1. 1. 2000 byla zřízena nově Sbírka mezinárodních smluv a s tím vznik nového zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv ve znění pozdějších předpisů. „Od 1. 5. 2004 vychází v českém jazyce právní předpisy Evropských společenství, která se publikují v Úředním věstníku.“⁶⁴ Věstníky jako takové existují i v České republice, jednotlivá ministerstva v nich zveřejňují další podzákonné předpisy.⁶⁵

Platnost právní normy končí novelizací nebo derogací provedenou zákonným procesem.⁶⁶

⁵⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 163

⁶⁰ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 23

⁶¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 163

⁶² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 87

⁶³ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 23

⁶⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 87

⁶⁵ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 23

⁶⁶ Tamtéž.

2.5.3 Účinnost právních norem

„Účinnost právní normy znamená, že z ní jejím adresátům vznikají práva a povinnosti. Předpokladem účinnosti právní normy je její platnost.“ Právní norma tedy může nabýt účinnosti nejdříve v den, kdy se stala platnou (v den, kdy byla vyhlášena).⁶⁷ V posledním ustanovení právní normy je uvedeno datum, odkdy je norma účinná. Pokud toto datum není uvedeno, je stanovené, že právní norma se stává účinnou patnáctý den po vyhlášení.⁶⁸

Stanovení účinnosti se může vázat na buď na čas (účinnost se kryje s platností právní normy nebo účinnost právní normy je stanovena speciálním ustanovení nebo účinnost právní normy nastává za použití tzv. generálního ustanovení, které bývá v ústavě nebo publikační normě) nebo na vznik jiných právních skutečností.⁶⁹

Může nastat i situace, kdy právní norma má účinnost později. S tím souvisí termín doba **legisvakance**, což je doba mezi účinností a platností.⁷⁰ Má tři modely: legisvakance je nulová (platnosti a účinnost jsou stejné), speciální ustanovení určuje účinnost (rozdíl účinnost – platnost je legisvakance), generální ustanovení určuje účinnost (legisvakance je 15 dnů).⁷¹

Účinnost právní normy zaniká pouze formálně třemi způsoby. Jedním je uplynutí času, dále pak zrušením nebo zánikem státu.⁷²

2.6 Působnost právních norem

„Působnost právní normy se rozumí vymezení rozsahu realizace a aplikace právní normy.“ Existují čtyři druhy působnosti:

- „věcná působnost,
- prostorová působnost,
- osobní působnost,
- časová působnost.“⁷³

⁶⁷ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 164

⁶⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 87

⁶⁹ Tamtéž s. 87-88

⁷⁰ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 164

⁷¹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 88

⁷² KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 115

⁷³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 64-65

Věcná působnost řeší skutkovou charakteristiku případů, je dána předmětem, na který působí. Podle věcné působnosti se právní normy mohou dělit na obecné neboli s obecnou působností (větší počet stejných případů) nebo speciální čili se zvláštní působností („*upravují odlišně věcně shodnou problematiku*“).⁷⁴

Prostorová působnost se někdy uvádí také jako místní nebo teritoriální. Řeší území, na které daná právní norma působí. Právní normy dle prostorové působnosti lze dělit na ty s celostátní působností (zákony) nebo s lokální působností (nařízení rady kraje, obecně závazné vyhlášky obce). Prostorová působnost by měla být v souladu s principem teritoriality (působí na všechny osoby na území státu).⁷⁵

„**Osobní působnost** je založena na principu rovnosti před zákonem“, řeší, na které osoby platí právní norma a to v oblastech závaznosti vůči cizím státním příslušníkům, pro vlastní státní občany v cizině a ve vymezení rozsahu subjektů v hypotéze právní normy. Osobní působnost souvisí také s **imunitou** (ta může např. působit na hlavu státu, což je absolutní imunita, nebo na členy zákonodárného sboru v době trestního stíhání, to je relativní imunita) a **exempci** (v některých případech může rozhodovat o protiprávním jednání i jiný orgán).⁷⁶

Cizinci mají tzv. cizinecký režim, tj. mají všechna práva a povinnosti kromě těch, která se získávají na základě občanství.⁷⁷

Časová působnost se nekryje s platností právní normy, souvisí s používáním normy na konkrétní případy, s její realizací a aplikací.⁷⁸

2.6.1 Retroaktivita právních norem

„*Retroaktivitou se rozumí zpětná účinnost zákona nebo jiného právního předpisu, resp. zpětná časová působnost právní normy.*“ Zpětná působnost právních norem má právněfilozofické a právněpolitické aspekty. Existuje pravá a nepravá retroaktivita. **Pravá retroaktivita** znamená, že účinnost právní normy začne dříve než platnost, tzn. že se použije pozdějšího zákona k řešení případů, které se staly v minulosti. Je nežádoucí, v České republice se využívá v oblasti trestního práva hmotného. **Nepravá retroaktivita** nezasahuje do minulosti, řeší časový střet dvou právních norem.⁷⁹

⁷⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 65

⁷⁵ Tamtéž s. 65-66

⁷⁶ Tamtéž s. 67

⁷⁷ Tamtéž s. 68

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž s. 90-91

2.7 Výklad právních norem

Výklad se zabývá obsahem právních norem, jejich pochopením a používáním. **Interpretace** je oproti výkladu proces spojený s poznáním práva, využívá se s objasněním smyslu jazyka, jeho termínů a výrazů. Stadium interpretace právních norem je potřeba k dokončení procesu dotváření a k aplikaci právních norem. Interpretují se tedy právní texty, slovní výroky a výpovědi. I výklad může mít několik druhů podle různých kritérií (viz. příloha č. 3).⁸⁰

2.8 Efektivnost právních norem

Ne každá právní norma je stejně efektivní, tzn. že právní norma působí s různou efektivností. Efektivnost právních norem zabezpečují v procesu uskutečňování práva různé faktory, je to především úroveň informovanosti adresátů o obsahu právních předpisů, odpovídající úroveň právní kultury a uplatňování všech stránek zákonnosti a principů právního státu. Efektivnost právních norem tedy ve výsledku znamená vztah mezi faktickým výsledkem jejího působení na společenské vztahy, cíle a hodnoty sledované právní normou.⁸¹

2.9 Realizace právních norem

„Realizace právních norem rozumíme uskutečňování právních norem v právní praxi, tj. využívání oprávnění a dodržování právních povinností právními subjekty, jakož i rozhodování o oprávněních a povinnostech a eventuální donucení ke splnění povinností.“ Samotná realizace má několik forem, mezi které patří prosté dodržování povinností a výkon práv, vytváření právních vztahů, aplikace práva a právní odpovědnost. V rámci realizace lze mluvit i o chování v souladu nebo v rozporu s právními normami. **Chování v souladu** s právními normami existuje buď podle zákona (zákon je zde jako rozhodující kritérium k posouzení legality určitého chování), anebo mimo zákon (sukromoprávní osoby mohou jednat také vedle zákona, právně je dovoleno vše, co není právem zakázáno). Oproti tomu **chování v rozporu** s právními normami se realizuje proti zákonu (chování přímo proti znění právní normy) nebo prostřednictvím obcházení zákona (využívá se mezer v právu nebo nejasností).⁸²

⁸⁰ BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. *Teorie práva*. Praha: CODEX Bohemia, 1997, s. 127-128

⁸¹ Tamtéž s. 74

⁸² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 138-140

2.10 Aplikace právních norem

„Aplikace práva je specifická forma realizace právních norem, která spočívá v pravomoci a kompetenci státních orgánů vydávat individuální právní akty.“⁸³ Proces aplikace zahrnuje poznávací, logické, interpretační, hodnotící, rozhodovací procesy a aktivní činnosti při ochraně a zajišťování společenských hodnot.⁸⁴

V konkrétních případech existuje postup, kdy nejdříve je nutné zjistit skutkový stav, dále zjistit právní normy, podle kterých se případ bude řešit, jejich výklad, a dále státní orgán vydá rozhodnutí.⁸⁵

Teorie aplikace se zakládá na poznatelnosti pravdy. Správná aplikace je hlavní předpoklad zákonnosti. Nutností je zjištění platné právní normy, její oficiální text, bezrozpornost a výklad. Pokud je rozpor, využívá se normy vyhlášené později. Oficiální text právní normy je závazný a je publikován ve Sbírce zákonů České republiky. Jiné texty z odborných publikací, komentářů a učebnicích se nevyužívají pro aplikaci. Aplikované právní normy musí být v souladu se zákony, dále se musí určit pravomoci a působnost orgánů činných při aplikaci a tvorbě individuálních právních aktů. Státní orgány mají právo **uvážení**, které vychází z důkladných a důsledných právně politických úvah. Uvážení státního orgánu je podrobena obecným zásadám, kterými se řídí proces aplikace.⁸⁶

2.10.1 Individuální právní akty

Také nazývány jako akty aplikace práva, jsou výsledkem činnosti státního orgán, konkrétně jsou určeny subjekty, jejich práva a povinnosti. Tento akt je závazný pro subjekty, kterých se to týká a také jejím vázán orgán, který jej vydal. Změnit ho lze pouze způsobem stanoveným v právních předpisech.⁸⁷

Z hlediska právních následků lze individuální právní akty dělit na akty konstitutivní (označují vznik, změnu nebo zánik subjektivních práv a povinností; působí od okamžiku vydání) a na akty deklaratorní (konstatují existenci subjektivních práv a povinností; platí od vzniku subjektivních práva a povinností).⁸⁸

⁸³ KUBŮ, L., P. OSINA a J. GRYGAR. *Teorie práva I.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 66

⁸⁴ BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. *Teorie práva.* Praha: CODEX Bohemia, 1997, s. 114

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž s. 114-119

⁸⁷ Tamtéž s. 119

⁸⁸ Tamtéž s. 122

Individuální právní akty mají svoji účinnost, právní moc a vykonatelnost. **Účinnost** vzniká dnem, který je v aktu uveden nebo dnem oznámení obsahu aktu subjektům, kterým je určen. Znamená schopnost právního aktu způsobit zamýšlené právní účinky. **Právní moc** je okamžik, kdy se rozhodnutí stává nezměnitelné a závazné pro subjekty právního vztahu, kterých se týká. **Vykonatelnost** je možnost vynutit si určitými prostředky plnění povinností subjektů, které to neučinily dobrovolně. Může časově splývat s účinností a právní mocí.⁸⁹

⁸⁹ BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. *Teorie práva*. Praha: CODEX Bohemia, 1997, s. 122-123

3 Historický nástin

3.1 Situace na vysokých školách po skončení 2. světové války

Vysoké školy se postupně otvíraly od roku 1945, kdy v květnu skončila válka, protože v listopadu 1939 byly vysoké školy uzavřeny. Veškerá struktura, právní předpisy byly obnoveny do předválečného stavu. S tím také souvisí Košický vládní program, který znovuootevření řešil a zároveň uzavření německých a maďarských vysokých škol. České vysoké školy byly po válce zničené, tím myslím budovy, zařízení, knihovny, sbírky a laboratoře. Hodně učitelů už nebylo mezi živými, noví učitelé se nemohli zúčastnit habilitačních a profesorských řízení.⁹⁰

Po válce začaly vznikat nové vysoké školy, protože dříve existovaly jen v Praze a Brně. Na podzim 1945 byla Vysoká škola báňská přenesena z Příbrami do Ostravy, v Hradci Králové a Plzni vznikly Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Univerzita Palackého v Olomouci byla znovu otevřena v roce 1946, oficiálně 21. února 1947. V témže roce byla také snaha vlády o regulaci nově přijímaných posluchačů na vysoké školy. Město Hradec Králové v polovině dubna 1947 požádalo o zřízení fakulty pedagogické a fakulty teologické. S těmito požadavky souhlasil i Akademický senát Univerzity Karlovy (chtěl zřídit fakulty pedagogickou, teologickou a lékařskou. Zřizovací zákon nakonec počítal pro studijní rok 1948-1949 s fakultou pedagogickou, lékařskou a bohosloveckou. Nicméně k založení nedošlo a v roce 1951 vznikla v Hradci Králové Vojenská lékařská akademie. V Plzni chtěli zřídit lékařskou fakultu, právnickou, pedagogickou, strojní a elektrotechnickou, což představovalo tzv. model jednotné univerzity, která spojovala univerzitní i technické fakulty. Nakonec na podzim 1948 byla v Plzni otevřena pobočka pražské pedagogické fakulty, dále v červnu 1950 vznikla Vysoká škola strojní a elektrotechnická (ve studijním roce 1949-1950 zde byla přesunuta část prvního ročníku strojní a elektrotechnické fakulty ČVUT). Dalším kandidátem na univerzitu byla Opava, která se chtěla jmenovat Purkyňova univerzita, vše skončilo v roce 1953, kdy v Opavě byla pouze zřízena vyšší pedagogická škola. Ostrava chtěla zřídit filozofickou, přírodovědeckou a lékařskou fakultu (ta měla podléhat Masarykově univerzitě v Brně). V roce 1959 vznikl v Ostravě pedagogický institut, až v roce 1991 byla založena filozofická fakulta a lékařská fakulta dokonce až v roce 2010.⁹¹

⁹⁰ URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 9-11, 15

⁹¹ Tamtéž s. 16-21, 24-28

Na základě „*dekretu prezidenta republiky o vzdělání učitelstva*“ z října 1945 se České Budějovice ucházely o zřízení Vysoké školy pedagogické a dále o přírodovědeckou, filozofickou fakultu a zřízení klinické výchovy pro pražskou lékařskou fakultu. Z toho všeho v roce 1948 vznikla budějovická pobočka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. V roce 1945 v Olomouci žádali o zřízení „*fakulty pro učitele škol národních a měšťanských*“, případně vysokoškolského učiliště. Proto se v roce 1946 jako čtvrtou fakultou Univerzity Palackého stává Pedagogická fakulta. Dalším také Chrudim měla zájem o vzdělávání učitelů. Nejdříve chtěli zřídit pedagogickou akademii, která by pořádala sobotní a nedělní kurzy, později vytvoření pedagogické fakulty a tělovýchovného učiliště. Kroměříž chtěl zřídit pedagogickou fakultu, Tábor pobočku Vysoké školy pedagogické v Praze, o vzdělávání učitelů měl zájem i Jičín nebo Pardubice. Nicméně dle zákona z dubna 1946 se pedagogické fakulty zřizovaly pouze jen při univerzitách. Až v roce 1948 se začaly zřizovat Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Uzákonění samostatných pedagogických fakult proběhlo až v roce 1964, tyto pedagogické fakulty po roce 1989 stály za vznik nových vysokých škol.⁹²

Pokud se nebudeme bavit na poli pedagogických fakult, tak dále třeba Litomyšl usilovala v roce 1946 o zřízení filozofické fakulty. V roce 1945 Olomouc chtěla nechat zřídit Vysokou školu lékárnickou nebo přenést farmaceutická studia z Brna do Olomouce. V roce 1952 byla zřízena Farmaceutická fakulta Masarykovy univerzity v Brně jako jediná fakulta tohoto zaměření pro Čechy a Moravu. Tentýž rok se Vysoká škola veterinární stala fakultou Vysoké školy zemědělské v Brně.⁹³

Oproti všem vysokým školám vznikly po válce dvě zcela odlišné, a to Vysoká škola politická a sociální v Praze a Vysoká škola sociální v Brně. Vysoká škola politická a sociální byla zřízena na základě dekretu prezidenta republiky z 26. října 1945, měla fakultu politickou, novinářskou a sociální. Studovat zde mohli i lidé bez maturity, a to na základě psychotechnické zkoušky inteligence. Studium bylo buď dvouleté (neboli akademické) a čtyřleté (vysokoškolské). Absolventi čtyřletého studia mohli získat titul magistra věd politických (Mg.sc.pol.), magistra věd novinářských (Mg.act.diur.) nebo magistra věd sociálních (Mg.sc.soc.). Vysokoškolští profesori mohli být jmenováni ze soukromých docentů anebo z vynikajících osob, které se osvědčily v oboru politickém, sociálním nebo novinářském. V roce 1949 byla zřízena Vysoká škola politických a hospodářských věd, která vznikla z Vysoké školy věd hospodářských a z Vysoké školy politické a sociální v Praze.

⁹² URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 28-30

⁹³ Tamtéž s. 30-31, 34

Nicméně v roce 1953 fakulta společenských věd se stala součástí Filozoficko-historické fakulty Univerzity Karlovy, politicko-diplomatická se změnila ve Vysokou školu mezinárodních vztahů a hospodářská ve Vysokou školu ekonomickou. V ten samý rok vznikla také Vysoká stranická škola Ústředního výboru Komunistické strany Československa. V roce 1949 byla zrušena Vysoká škola sociální v Brně z důvodu existence Sociální fakulty pražské VŠPS.⁹⁴

V letech 1945-1949 byly zřízeny tři lékařské fakulty (Hradec Králové, Plzeň, Olomouc), pět fakult pedagogických (Praha, Plzeň, České Budějovice, Olomouc, Brno), jedna fakulta filozofická (Olomouc), Vysoká škola politická a sociální v Praze a Vysoká škola sociální v Brně. V roce 1949 v prvních ročnících studovalo okolo 9 900 studentů.⁹⁵

Všechny pedagogické fakulty zřízené v roce 1946 byly v roce 1953 zrušeny a nahrazeny vysokými nebo vyššími pedagogickými školami, které vzdělávali učitele pro základní a střední školy. V roce 1951 byla zrušena pobočka Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové a byla předělána na vojenskou lékařskou školu.⁹⁶

V době po válce byla velice populární regulace přílivu potencionálních studentů na vysoké školy. Toto řeší výnos ministerstva školství z 29. května 1948. Zavedl předběžný zápis a zápisové komise, které seřazovaly podle bodového systému uchazeče, kritéria byla: výsledek maturitní zkoušky, prospěch na střední škole, posudek ředitele střední školy. Konečná fáze spočívala v přijímacích pohovorech před přijímací komisí. Uchazečům, kteří nedosáhli 30% dosažitelného počtu bodů, bylo doporučeno, aby od zápisu upustili nebo šli na jinou fakultu.⁹⁷

V oblasti práv a povinností studentů lze pro poválečnou dobu mluvit o čestných soudech. Byly to odvolací instance z rozhodnutí fakultních vyšetřujících komisí. Byly zřízeny dva, pro vysoké školy v Čechách v Praze, pro vysoké školy na Moravě v Brně. Čestný soud se skládal z předsedy, dvou místopředsedů a dalších čtrnácti členů, z nichž jednu polovinu tvořil Svaz vysokoškolského studentstva a druhou polovinu Ústřední rada odborů z řad učitelů. Provinění byla dle ministerské směrnice členěna na dvě části, ale ve výsledku se jednalo o provinění jediné, a to o studium na německých nebo maďarských školách za dob války a provinění proti Československému státu a národu. Čestné soudy byly zrušeny ke dni 4. května 1947. V roce 1948 vznikly na vysokých školách akční výbory, což byly nástroje nastupujícího totalitního režimu a staly se vykonavateli vysokoškolské politiky KSČ. S tím souvisí i prověřkové akce,

⁹⁴ URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 35-39

⁹⁵ Tamtéž s. 41

⁹⁶ Tamtéž s. 43

⁹⁷ Tamtéž s. 67-68

kdy největší se stalo tzv. Přešetření studijního prospěchu posluchačů vysokých škol z let 1948-1949.⁹⁸

3.2 Legislativní počátky o vysokých školách

Od habsburské monarchie převzala Československá republika soubor právních předpisů pro vysoké školy, kdy nejstarší vznikly v polovině 19. století. Tvořily je normy nejvyšší právní síly s univerzální platností, všeobecný studijní řád z roku 1850 nebo zákon o organizaci úřadů univerzitních z roku 1873. Pro období před 1. světovou válkou platila sbírka Die Österreichischen Universitätsgesetze. V období první republiky platily Předpisy pro vysoké školy Republiky československé. V oblasti pracovněprávních předpisů měl význam zákon č. 79/1919 Sb., ze dne 18. 2. 1919, o služebním poměru učitelů vysokoškolských, který stanovil podmínky pro jmenování vysokoškolských profesorů a pro jejich činnost. Další důležitý je zákon č. 28/1922 Sb., ze dne 19. 1. 1922, o zřizování a zařizování vysokých škol, upravuje postup zřizování státních vysokých škol a fakult. Bohužel po celé období první republiky se nepodařilo stanovit základní pravidla legislativního postupu pro přijímání právních norem pro vysoké školy. Z období 1935-1936 byla snaha o reformu právnického studia, která se nenaplnila. V letech 1923-1939 byla také snaha o reformu lékařského studia, ale opět se tak nestalo. Vládní nařízení z března 1920 rozdělilo dvě filozofické fakulty v Praze na fakultu přírodovědeckou a filozofickou. Na Masarykově univerzitě v Brně toto rozdělení proběhlo už v roce 1919. S Masarykovou univerzitou také souvisí zřízení učitelské fakulty, kdy snahy se datují již při jednaní o založení univerzity. Bohužel v celém období první republiky pedagogické fakulty zřízeny nebyly.⁹⁹

V období okupace zpracovala Plánovací komise revolučních lékařů Návrh na reformu studia lékařství, který vznikl v těsné souvislosti s Návrhem na novou úpravu veřejného zdravotnictví. Návrh požadoval vyplácení státního studentského platu všem vysokoškolským studentům bez rozdílu a všem studentům má být umožněno bydlení na kolejích. Po osvobození byl tento návrh splněn aspoň z části v systému státních stipendií.¹⁰⁰

V roce 1945 bylo vydáno vládní nařízení č. 9/1945 Sb., ze dne 25. 5. 1945, o přechodných opatřeních na vysokých školách. Znamenal zavedení přechodných studijních úlev (odstranění duplicity státních zkoušek a rigoróz, omezení rozsahu zkušební látky, zavedení dílčích zkoušek). Vládní nařízení č. 14/1947 Sb., ze dne 14. 2. 1947, o státních zkouškách a

⁹⁸ URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 72, 74, 85, 95

⁹⁹ Tamtéž s. 125-131

¹⁰⁰ Tamtéž s. 134-135

o přísných zkouškách doktorských na fakultách věd právních a státních, zavádí dílčí zkoušky jako regulérní formu právnických státních zkoušek a rigoróz. Zavedení dílčích zkoušek při právnických státnicích a rigorózech se stalo prvním krokem k reformě právnických studií po roce 1948. V roce 1946 schválila školská komise KSČ reformu studia na přírodovědeckých fakultách. Studium mělo být rozděleno na větev učitelskou a vědeckou. V prvních dvou letech měl být obsah studia shodný pro obě větve.¹⁰¹

V létě 1946 na postu ministra školství vystřídal Zdeňka Nejedlého Jaroslav Stránský. S ním také souvisí budoucí zákon o vysokých školách. Tento ministr předložil vysokým školám rozsáhlý soubor otázek týkajících se všech oblastí života vysokých škol. S tímto se začal objevovat problém, protože techniky a další vysoké školy se považovaly za ústavy státní. Univerzity se, s odvoláním na nálezy Nejvyššího správního soudu č. 15.040/22 ze dne 24. 10. 1922, považovaly za „*právní útvary povahy hybridní s výraznými rysy korporativní, samosprávné povahy*“.¹⁰²

Z roku 1948 pochází návrh programu KSČ pro vědu a vysoké školy, ten se zabýval posílením vědecké práce a výzkumu na vysokých školách, měla být zřízena státní stipendia, nová akademická hodnost magistra věd jako předstupně hodnosti doktorské. Měly být zřizovány badatelské ústavy a laboratoře a tím i Československá akademie věd. V ten samý rok KSČ vytvořil ještě program Některé otázky školské politiky. Ten předpokládá odstranění maturity jako podmínky pro přijetí ke studiu na vysoké škole a počítal se zřízením přípravných kurzů, které již ten samý rok vznikly jako první internátní státní kurzy pro přípravu pracujících na vysoké školy mimo vysokoškolská centra. Tento program se stal základem pro nově vznikající zákon o vysokých školách z roku 1950. V ten samý rok byl vydán výnos MŠO č. A 113.969-V, ze dne 29. 5. 1948, zápis na vysokých školách a také výnosy MŠO, které se zabývají předběžnými studijními a zkušebními řády pro I. ročník reformovaného lékařského, právnického, přírodovědeckého, filozofického směru, pedagogických fakult a technického směru (č. A 183.778/48-V/1, č. A 185.229/48-V/1, č. A 190.612/48-V/1, č. A 196.008/48-V/1, č. A 207.381/48-V/1, č. A 137.329/48-V/1). O rok později byl vydán výnos MŠVU č. 72200-III, z 18. 5. 1949, přijímání do I. ročníku vysokých škol univerzitního a technického směru ve studijním roce 1949/1950. Výnos MŠVU č. 17.000/49-III/1, ze dne 20. 1. 1949, zřízení komisí pro reformu studia na českých vysokých školách. Další výnos MŠVU č. 58.236/49-III/1, ze dne 21. 4. 1949, reforma studia

¹⁰¹ URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 137-139, 141-142

¹⁰² Tamtéž s. 142-144

na vysokých školách, zřízení ústřední reformní komise. Toto vše vyústilo v zásadní zákon, který byl 18. 5. 1950 schválen. Jednalo se o zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách. Spolu se zákonem č. 95/1950 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon) tvořily základ školství z dob po roce 1945.¹⁰³

¹⁰³ URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 145-148, 150-151, 156-157

II EMPIRICKÁ ČÁST

4 Metodologie, cíle

Náplní empirické části bakalářské práce je analýza dokumentů upravujících vzdělávací proces na vysokých školách v období po skončení 2. světové války (od roku 1945), konkrétně zákonů upravujících vysoké školství, a jejich srovnání s aktuální úpravou, tj. se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

4.1 Zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách

Zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách, byl schválen Národním shromážděním republiky Československé 18. května 1950 a účinnost nabývá dnem vyhlášení. Byl vydán ve Sbírce zákonů republiky Československé ze dne 3. června 1950, částka 27, ročník 1950, strana 114 - 120. Je členěn do pěti částí a 37 paragrafů.

Část první obsahuje: Úvodní ustanovení (§1 - §3).

Část druhá obsahuje: Organizace a správa vysokých škol (§4), Státní výbor pro vysoké školy (§5 - §6), Organizace vysokých škol (§7, §8 Rektor, §9 Rektorát, §10 Rada vysoké školy, §11 Děkan, §12 Děkanát, §13 Fakultní rada, §14 Valné shromáždění, §15 Katedry, §16 Vědecké a umělecké ústavy, §17 Organizační statut, §18 Věnování ve prospěch vysokých škol).

Část třetí obsahuje: Studium (§19 - §21, §22 Vědecká a umělecká aspirantura), Vědecké a umělecké hodnosti (§23 - §24, §25 Studenti).

Část čtvrtá obsahuje: Učitelé (§26 - §28). Část pátá obsahuje: Ustanovení přechodná a závěrečná (§29 - §37).

Ihned na první pohled je vidět první zásadní rozdíl mezi zákonem č. 58/1950 Sb. a zákonem č. 111/1998 Sb., je to o dost větší rozsah aktuálního zákona o vysokých školách. Původní rozsah z pěti částí se zvětšil na patnáct, k tomu je také nutné upozornit na členění na hlavy a díly, a také to, že původní zákon měl pouze 37 paragrafů, zato aktuální zákon má už 109 paragrafů a k tomu dvě přílohy.

Pokud se blíže začteme do zákona o vysokých školách z roku 1950, tak hned v Úvodním ustanovení je znát tehdejší politika státu, která je od současné odlišná. Tím myslím socialistický ráz tohoto zákona, s tím také souvisí úplná neexistence pojmu soukromá škola. Dále je také změna v názvu zaštiťujícího ministerstva, tehdy bylo Ministerstvo školství, věd a umění. Nicméně, co lze považovat za společné u obou zákonů, je rozvíjení vědecké, umělecké činnosti a její další šíření. Dále se původní zákon zabývá organizací a správou vysokých škol

a tím zavádí Státní výbor pro vysoké školy jako poradní, iniciativní a koordinační sbor ministra školství, věd a umění pro studijní, organizační, personální a hospodářské záležitosti vysokých škol. Vyjadřuje se v zásadních věcech a při důležitých opatřeních na vysokých školách a pečuje o vědeckou a uměleckou úroveň vysokých škol (§5).

Státní výbor pro vysoké školy se skládá z předsedy, tří místopředsedů, generálního tajemníka a dalších nejvýše 24 členů. Dvě třetiny členů Státního výboru jsou z vysokoškolských učitelů. Členy Státního výboru jmenuje ministr školství, věd a umění (§6 odst. 1). Státní výbor má dvě sekce: sekci pro vysoké školy vědeckého směru a sekci pro vysoké školy uměleckého směru (§6 odst. 3). Státní výbor může zřizovat odborné komise (§6 odst. 5). Funkční období je tříleté (§6 odst. 6). Organizační a jednací řád nařízením vydává ministr školství, věd a umění (§6 odst. 7).

Jako další tento zákon zavádí oproti minulosti celkovou organizaci vysoké školy, tedy, že v čele je rektor, rada vysoké školy, dále se vysoká škola dělí na fakulty, kde v čele je děkan a fakultní rada (§7 odst. 1, 2). Toto je společně pro oba zákony a tato struktura se zachovává v menších obměnách do současnosti. Změny jsou viditelné v tom, že v současnosti neexistuje rada vysoké školy a dále fakultní rada.

Rektor je dle původního zákona jmenován prezidentem republiky na návrh Státního výboru, funkční období jsou tři roky (§8 odst. 1). V současnosti rektora jmenuje také prezident republiky, ale na návrh ministra školství, funkční období jsou opět tři roky, ale je zde také uvedeno, že nesmí být jmenován víc, jak 2 krát po sobě (§10 odst. 2, 3 zák. č. 111/1998 Sb.) To původní zákon neupravuje vůbec.

Rada vysoké školy rozhodovala v pedagogických, vědeckých nebo uměleckých, správních a hospodářských věcech vysoké školy, předsedá jí rektor (§10 odst. 1). Členové jsou prorektori, tajemník, děkani, proděkani, učitelé, studenti a zaměstnanci (§10 odst. 2).

Děkana a proděkany podle původního zákona jmenuje ministr školství, věd a umění na dobu dvou let na návrh Státního výboru (§11 odst. 1). V současnosti děkana jmenuje na návrh akademického senátu fakulty rektor (§28 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.) a funkční období jsou tři roky (§28 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb.).

Fakultní rada rozhoduje o pedagogických, vědeckých, uměleckých, správních a hospodářských věcech fakulty, předsedá jí děkan (§13 odst. 1). Členové jsou proděkani, tajemník, vedoucí profesori kateder, učitelé, studenti a zaměstnanci (§13 odst. 2).

Jako nové původní zákon zřizuje katedry. Učitelé téhož vědeckého uměleckého oboru nebo několika oborů úzce příbuzných tvoří na fakultě katedru (§15 odst. 1). Katedru zřizuje ministr školství (§15 odst. 2) a řídí je vedoucí profesor katedry, kterého ustanovuje ministr

školvství na návrh Státního výboru (§15 odst. 3). Takové nebo podobné ustanovení o katedrách nový zákon nijak neupravuje.

Vědecké a umělecké ústavy dle původního zákona slouží k výchově vědeckého nebo uměleckého dorostu a vědecké nebo umělecké práci učitelů vysokých škol (§16 odst. 1). V podobném znění to upravuje i nový zákon, pouze se zde už nehovoří o uměleckém ústavu, ale pouze jen o vysokoškolském ústavu (§34 zák. č. 111/1998 Sb.).

Studenti se přijímají podle schopností uchazečů a se zřetelem k plánovaným hospodářským, sociálním a kulturním potřebám státu (§19 odst. 1). Tento zákon vůbec nezveřejňuje nic o nutnosti předchozího vzdělání jako předpoklad k přijetí, toto aktuální zákon upravuje (§48 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.) nebo o přijetí ke studiu v oblasti umění (§48 odst. 1, 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Úplně chybí například postup při přijímání ke studiu, zápis ke studiu, přerušování studia, doklady o studiu a poplatky spojené se studiem.

Stát pečuje o studenty po stránce sociální, zdravotní, kulturní a mravní (§25 odst. 1). Studenti jsou povinni pracovat ze všech sil, aby splnili co nejlépe studijní plán a stali se tak odborně i politicky vyspělými budovateli socialismu (§25 odst. 2). Z toho lze vidět socialistický ráz tohoto zákona, nicméně tento zákon neobsahuje například práva a povinnosti studenta a disciplinární přestupek (práva a povinnosti definuje ministr ve zvláštních předpisech, ale nejsou součástí tohoto zákona dle §25 odst. 3).

Na vysokých školách působí profesori, docenti, lektori, odborní asistenti, asistenti a odborní instruktoři (§26). V tomto lze vidět částečný rozdíl, protože v současnosti na vysokých školách působí, už pod pojmem akademičtí pracovníci, profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektori, vědečtí, výzkumní a vývojoví pracovníci (§70 zák. č. 111/1998 Sb.). Profesor byl jmenován prezidentem republiky na návrh vlády (§27 odst. 1), dnes je to na návrh ministra (§73 zák. č. 111/1998 Sb.). Podstatný rozdíl se stal ve jmenování docentem, kdy v minulosti ho jmenoval ministr (§27 odst. 2), dnes rektor dané vysoké školy na základě habilitačního řízení (§71 zák. č. 111/1998 Sb.). Lektory, odborné asistenty, asistenty a odborné instruktory jmenuje ministerstvo (§27 odst. 6), v současnosti jsou akademičtí pracovníci přijati na základě výběrového řízení (§77 zák. č. 111/1998 Sb.).

V přechodných a závěrečných ustanoveních se zákon zabývá majetkem vysokých škol a jeho přechodem na stát (§31 – 32). Dále také vyjmutí Bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity v Praze z této vysoké školy, a vyjmutí Cyrilo – Methodějské bohoslovecké fakulty Palacké univerzity v Olomouci z této vysoké školy (§33). Důležité je, že se tento zákon nevztahuje na vojenské vysoké školy (§35).

4.2 Zákon č. 19/1966 Sb., o vysokých školách

Zákon č. 19/1966 Sb., o vysokých školách, byl schválen Národním shromážděním Československé socialistické republiky 16. března 1966 a stal se účinným k 1. květnu 1966. Byl publikován ve Sbírce zákonů Československé socialistické republiky dne 30. března 1966, částka 7, ročník 1966, strana 61 – 73. Je členěn do šesti oddílů, 64 paragrafů a obsahuje jednu přílohu.

Oddíl první obsahuje: Obecná ustanovení (§1 - §5).

Oddíl druhý obsahuje: Pedagogická činnost a studium (§6 - §19).

Třetí oddíl obsahuje: Vědecká činnost a výchova k vědecké práci (§20 - §22).

Oddíl čtvrtý obsahuje: Pracovníci vysokých škol (§23 - §31).

Oddíl pátý obsahuje: Řízení a organizace vysokých škol (§32 - §55).

Šestý oddíl obsahuje Přejícná a závěrečná ustanovení (§56 - §64).

Na první pohled jako zásadní rozdíl mezi zákonem č. 19/1966 Sb. a zákonem č. 111/1998 Sb. je vidět v rozsahu. Původní rozsah z šesti částí se rozšířil na aktuálních patnáct. Dále je také nutné upozornit na členění na oddíly, a také to, že původní zákon měl jen 64 paragrafů a jednu přílohu, zato aktuální má už 109 paragrafů a dvě přílohy.

Při bližším začtení do zákona, je na první pohled vidět socialistický ráz, neexistence pojmu soukromá škola a změna názvu zaštit'ujícího ministerstva, tedy Ministerstvo školství a kultury. Je to patrné hned v Obecných ustanoveních (§1).

Společné pro oba zákony je pedagogický, vědecký, kulturní a ekonomický záměr. Dále také je společné vyčíslení poslání vysoké školy, nicméně každý zákon toto poslání definuje jinak. Například: úkolem vysokých škol je vychovávat pracovníky vysoce vzdělané, odborně kvalifikované, připravené na základě znalostí marxismu-leninismu morálně a politicky pro všechny oblasti života socialistické společnosti (§2a).

Oba zákony také uvádí typy vysokých škol, ale opět každý jinak. Původní zákon dělí vysoké školy na směr univerzitní, technický, ekonomický, zemědělský a umělecký (§3). Současný zákon vysoké školy rozlišuje pouze na směr univerzitní nebo neuniverzitní (§2 odst. 3 zák. č. 111/1998 Sb.). Stejně je i ustanovení o spolupráci vysoké školy s dalšími institucemi, organizacemi nebo se zahraničím (§4).

Vysoká škola je rozpočtová organizace (§5 odst. 1), dnes se uvádí jako právnická osoba (§2 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Pedagogická činnost vychází z cílů komunistické výchovy, je základní povinností učitelů a je spjata s vědeckou a tvůrčí uměleckou činností (§6). Základní druhem studia na vysokých

školách je řádné studium. Vysoká škola si může organizovat také postgraduální studium, mimořádné studium nebo i jiné druhy studia (§7). Dnes tyto druhy zastávají studijní programy (§44 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.), a to bakalářský (§45 zák. č. 111/1998 Sb.), magisterský (§46 zák. č. 111/1998 Sb.) a doktorský (§47 zák. č. 111/1998 Sb.).

Řádné studium se uskutečňuje formou denního studia nebo formami studia při zaměstnání (večerního, dálkového a externího), nebo spojením těchto forem (§8). Současný zákon uvádí jako formu studia denní, distanční nebo jejich kombinaci (§44 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb.). Řádné studium zpravidla trvá 4 až 6 let, kdy vláda může výjimečně studium i jeden rok prodloužit nebo zkrátit (§8 odst. 2). Aktuální zákon o vysokých školách uvádí rozdílné délky studia u jednotlivých typů studijního programu, tím myslím, že bakalářský studijní program trvá nejméně tři a nejdéle čtyři roky (§45 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Magisterský studijní program trvá nejméně čtyři a nejvíce šest let, pokud navazuje na bakalářský studijní program, tak trvá nejméně dva a nejvíce tři roky (§46 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Doktorský studijní program trvá tři roky (§47 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Společné pro oba zákony je ukončení studia státní závěrečnou zkouškou (§8 odst. 3).

V podmínkách přijetí ke studiu původního zákona lze vidět, z čeho vychází současný zákon. Jedná se především o podmínku mít ukončené úplné střední vzdělání, v případě uměleckých vysokých škol toto není podmínkou (§9 odst. 1). Stejně je to i v tom, že uchazeč o studium se stává studentem vysoké školy dnem zápisu na fakultě po jeho přijetí (§9 odst. 2). Práva a povinnosti studenta nejsou nijak více rozepsané, jak je tomu v dnešním zákoně. O rádo by povinnostech a právech hovoří pouze dva paragrafy (§10 - §11).

Studium je organizováno podle studijních oborů a podle ročníků (§12 odst. 1). Dnes jsou studijní obory součástí studijního programu (§44 odst. 2b zák. č. 111/1998 Sb.). Do vyššího ročníku může postoupit ten student, který splnil studijní plán (§12 odst. 1), opakovat tentýž ročník může pouze jednou, za celou dobu studia může opakovat pouze dva ročníky (§12 odst. 2). Student, který tyto podmínky nesplnil, bude ze studia vyloučen (§12 odst. 4).

Vysoká škola přiznává tyto tituly: MUDr., Ing., Ing. arch., MVDr., akademický malíř, akademický sochař a akademický architekt (§14 odst. 1). V tomto lze vidět částečnou shodu i se současným zákonem, nicméně o titulech pro filozofické, pedagogické, přírodovědné, teologické a právnické obory na této úrovni studia (tím myslím řádného, dnes magisterského) není zmínka. V rigorózním řízení se dávaly tyto tituly: JUDr., RNDr. a PhDr. (§14 odst. 2). Toto je v současnosti stejné, a ještě byly přidány tituly PharmDr., ThLic. a ThDr. (§46 odst. 5 zák. č. 111/1998 Sb.).

Takovou zajímavostí je, že původní zákon připouští oslovení „středoškolský profesor“ pro vysokoškolsky vzdělané vyučující na středních školách (§14 odst. 3).

Společné pro oba zákony je to, že absolvent vysoké školy po jejím ukončení získá diplom (§15 odst. 1).

Postgraduální studium připravuje absolventy vysokých škol pro užší odborné specializace (§16 odst. 1), upravuje jej vláda (§16 odst. 2). Mimořádné studium spočívá v možnosti studovat některé předměty na více fakultách (§17 odst. 1), dnes to lze v podstatě vidět v tzv. mezifakultním studiu. V uznávání zahraničního studia byly a jsou podmínky stejné i doteď, o všem rozhoduje příslušná vysoká škola, která má ve svém obsahu podobný obor (§18).

Vědecká činnost a výchova k vědecké práci je v podstatě do současnosti stejná (§20 - §22). Vysoké školy udělují vědecké hodnosti (§21 odst. 4), jsou v rozsahu své vědecké činnosti součástí vědeckovýzkumné a vývojové základy (§22).

Na vysokých školách působí jako učitelé řádní profesori, mimořádní profesori, docenti, odborní asistenti, lektoři, asistenti, odborní instruktoři a externí učitelé (§23 odst. 1). Dále také vědečtí pracovníci, techničtí a jiní odborní, správní a pomocní pracovníci (§23 odst. 2). Toto je dnes označováno jako akademičtí pracovníci, a jsou jimi zaměstnanci, kteří vykonávají pedagogickou, vědeckou, výzkumnou, vývojovou a uměleckou nebo další tvůrčí činnost (§70 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Akademickými pracovníky jsou profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektoři, výzkumní, vědečtí a vývojoví pracovníci (§70 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

V původním zákoně se rozlišuje řádný a mimořádný profesor, dnes je pouze označení profesor. Řádnými profesory byli jmenováni mimořádní profesori, docenti, vědečtí pracovníci, umělečtí pracovníci nebo odborníci z praxe. Jsou to lidé, kteří vytvořili vynikající vědecké nebo umělecké práce, mají pedagogickou způsobilost a potřebnou praxi, mají hodnost doktora věd (§25 odst. 1). Řádné profesory jmenuje prezident republiky na návrh vlády (§25 odst. 2).

Mimořádnými profesory byli jmenováni docenti, vědečtí pracovníci, umělečtí pracovníci nebo odborníci z praxe, vytvořili vynikající vědecké nebo umělecké práce, mají pedagogickou způsobilost a potřebnou praxi, mají vědeckou hodnost (§26 odst. 1). Mimořádné profesory jmenuje prezident republiky na návrh vlády (§26 odst. 2). Podle současného zákona je profesor jmenován prezidentem republiky na návrh vědecké rady vysoké školy podaný prostřednictvím ministra (§73 zák. č. 111/1998 Sb.). Aby mohl být jmenován profesorem, je nutné, aby byl již dříve docentem na základě habilitačního řízení a bylo zahájeno řízení ke jmenování profesorem (§74 zák. č. 111/1998 Sb.).

Docenty mohou být jmenováni odborní asistenti, vědečtí pracovníci, umělečtí pracovníci nebo odborníci z praxe. V habilitačním řízení prokázali pedagogickou, vědeckou popřípadě uměleckou způsobilost, mají potřebnou praxi a mají vědeckou hodnost (§27 odst. 1). Docenty jmenuje ministr školství a kultury (§27 odst. 2). Aktuální zákon uvádí, že docenta jmenuje rektor na základě habilitačního řízení (§71 zák. č. 111/1998). K habilitačnímu řízení je nutná habilitační práce (§72 zák. č. 111/1998).

Volná místa profesorů a docentů na vysokých školách se podle původního zákona obsazovala na základě konkurzu (§28 odst. 1). Dnešní zákon to uvádí jako výběrové řízení (§77 zák. č. 111/1998 Sb.). K působení na vysokých školách mohou být pozváni vynikající odborníci ze zahraničí (§30 odst. 1), může jim být udělen i titul (§30 odst. 2).

Zřízení vysoké školy je stejné a je vidět, že aktuální zákon vychází z tohoto původního. Vysoká škola se zřizuje, zrušuje, slučuje a dělí na samostatné fakulty zákonem (§32 odst. 1). Působnost ministra školství a kultury v současnosti byla omezena a z části přenesena do samosprávné působnosti vysoké školy, tím myslím například zásady a cíle pedagogické, vědecké a umělecké činnosti vysokých škol, zásady pro vypracování učebních plánů jednotlivých oborů (§34a, b).

V aktuálním zákoně byl vypuštěn paragraf o Slovenské národní radě a jejím postoji vůči zákonu o vysokých školách (§35). Poradním orgánem ministra školství a kultury byl Státní výbor pro vysoké školy (§36), který v současnosti neexistuje.

Původní i aktuální zákon dělí vysokou školu na fakulty (§37), v čele vysoké školy je rektor (§38 odst. 1), kterého zastupují proreктоři (§38 odst. 2). Rektora jmenuje prezident republiky na dobu tří let na návrh vědecké rady prostřednictvím vlády (§39 odst. 1, 2). V současnosti je to trochu pozměněné, rektora jmenuje prezident republiky na návrh akademického senátu prostřednictvím ministra školství, mládeže a tělovýchovy (§10 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Oba zákony mluví pouze dvou po sobě jdoucích volebních obdobích, více jich je zakázáno (§39 odst. 7).

Tento zákon zřizuje vědeckou radu, která existuje do současnosti (§40). Vědecká rada vysoké školy se podílí na jejím řízení, projednává všechny zásadní otázky rozvoje a činnosti vysoké školy. Svolává ji a předsedá jí rektor (§40 odst. 1). Podle původního zákona jsou členy rektor, proreктоři, děkani fakult, ředitelé výzkumných ústavů, rektorem jmenovaní učitelé vysoké školy, další odborníci, zástupci organizací pracovníků, studentů vysoké školy a kvestor (§40 odst. 4). Současný zákon uvádí jako členy rektora, významné představitele oborů, navíc jedna třetina členů musí být jiné osoby, než členové akademické obce této školy

(§11 odst. 1, 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Jinak do současnosti se působnost vědecké rady změnila jen velmi málo, v zásadě vychází z tohoto původního zákona (§12 zák. č. 111/1998 Sb.).

Ve věcech správních a hospodářských je zástupce rektora kvestor, kterého na návrh rektora jmenuje a odvolává ministr školství a kultury (§41 odst. 1). Působnost kvestora je v současnosti stejná, ale jmenuje a odvolává ho už pouze jen rektor (§16 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

V čele fakulty je děkan, kterého zastupují proděkani. Dále má fakulta svoji vědeckou radu a tajemníka (§42 odst. 1). Děkana a proděkany volí vědecká rada fakulty na dobu tří let. Děkanem a proděkanem může být volen řádný profesor, mimořádný profesor nebo docent. Volen může být pouze dvě funkční období po sobě. Volbu potvrzuje ministr školství a kultury (§42 odst. 2). Aktuálně je ve vedení fakulty také děkan (§28 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Rozdíl je v tom, že děkana teď jmenuje a odvolává na návrh akademického senátu fakulty rektor (§28 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Funkční období je opět tříleté, a opět nemůže být jmenován více, jak na dvě funkční období po sobě (§28 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb.). Stejně je i zastupování, jenže proděkany jmenuje a odvolává děkan (§28 odst. 5 zák. č. 111/1998 Sb.).

Fakulta je základní a komplexní organizací pro pedagogickou a vědeckou nebo uměleckou práci (§43). V novém zákoně podobné ustanovení není.

Vědecká rada fakulty projednává všechny zásadní otázky rozvoje a činnosti fakulty. Děkan je povinen postupovat vědecké radě fakulty tyto otázky k projednání. Vědecká rada fakulty může také předkládat děkanovi návrh k projednání. Vědecká rada fakulty se může členit na sekce. Svolává ji děkan a také ji předsedá (§46 odst. 1). Členy vědecké rady fakulty jsou děkan, proděkani, vedoucí kateder, vedoucí vědeckých pracovišť fakulty, vybraní učitelé fakulty, další odborníci, tajemník, zástupci organizací pracovníků a studentů fakulty (§46 odst. 4). V dnešní době členy vědecké rady fakulty jmenuje a odvolává děkan (§29 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Členové jsou významní představitelé oborů, nejméně jedna třetina členů nesmí být z akademické obce (§29 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Předsedou vědecké rady fakulty je děkan (§29 odst. 3 zák. č. 111/1998 Sb.). Vědecká rada fakulty projednává dlouhodobý záměr fakulty (§30 odst. 1a zák. č. 111/1998 Sb.), schvaluje studijní programy (§30 odst. 1b zák. č. 111/1998 Sb.), vykonává působnost v habilitačních řízeních a v řízeních ke jmenování profesorem (§30 odst. 1c zák. č. 111/1998 Sb.).

Tajemník fakulty odpovídá děkanovi za řádné hospodaření fakulty a za důsledné provádění a zachování zákonů a jiných právních předpisů na úseku správní a hospodářské činnosti. Jmenuje ho a odvolává na návrh děkana rektor (§47 odst. 1). Aktuálně platný zákon definuje

tajemníka podobně, a to, že řídí hospodaření a vnitřní správu fakulty v rozsahu stanoveném opatřením děkana (§32 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Rozdíl je v tom, že tajemníka jmenuje a odvolává pouze děkan (§32 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Základním pracovištěm pro pedagogickou a vědeckou činnost je katedra. Katedra se zřizuje pro určitý předmět nebo pro podobné předměty (§48 odst. 1). Katedra se zpravidla zřizuje na fakultě popřípadě na vysoké škole (§48 odst. 2). Katedry zřizuje, zrušuje, slučuje a rozděluje rektor na návrh děkana. Vojenské katedry zřizuje, zrušuje, slučuje a rozděluje ministr školství a kultury (§48 odst. 3). Katedry řídí vědoucí, který je pověřen funkcí rektorem na návrh děkana (§48 odst. 4). Je zajímavé, že současný zákon o vysokých školách pojem katedra a její zřízení vůbec neupravuje. Z praxe je ovšem patrné, že katedry na fakultách fungují, dá se říct podle úpravy původního zákona.

Na vysokých školách lze zřizovat výzkumné ústavy a jiná vědecká pracoviště (§49 odst. 1). V dnešní podobě se nazývají vysokoškolské ústavy (§34 zák. č. 111/1998 Sb.). Vysoké školy mohou vydávat učební texty a zřizovat k tomu vlastní zařízení (§51). Oborná praxe studentů vysokých škol se koná v zařízeních ministerstva školství a kultury nebo v organizacích a zařízeních v oboru jiných ústředních orgánů nebo národních výborů (§52).

Vysoká škola politická ústředního výboru Komunistické strany Československa je vysokou školou univerzitního směru, o níž platí zvláštní předpisy (§54). Toto v aktuálním zákoně není nijak upraveno. Vojenské vysoké školy jsou vysokými školami podle tohoto zákona, až na pár výjimek (§55 odst. 1). Působnost na vojenských vysokých školách vykonává ministr školství a kultury, popřípadě ministr národní obrany (§55 odst. 2). Současný zákon se vojenskými vysokými školami také zabývá, ale v jiném rozsahu, kdy zaštiťujícím je Ministerstvo obrany (§94 - §95 zák. č. 111/1998 Sb.).

Příloha obsahuje seznam vysokých škol a fakult, což je podobné i dnes, kdy příloha č. 1 obsahuje seznam vysokých škol a příloha č. 2 obsahuje seznam vojenských vysokých škol a policejních vysokých škol.

Nicméně tento zákona například postrádá pojmy jako akademická obec, akademické svobody a práva, akademický senát, disciplinární komise, správní rada, vnitřní předpisy a rozpočet vysoké školy.

4.3 Zákon č. 39/1980 Sb., o vysokých školách

Zákon č. 39/1980 Sb., o vysokých školách, byl chválen Federálním shromážděním Československé socialistické republiky dne 10. dubna 1980 a nabyl účinností dne 1. září 1980. Byl vydán ve Sbírce zákonů Československé socialistické republiky dne 18. dubna

1980, částka 11, ročník 1980, strana 166 – 183. Je členěn do jedenácti částí, kdy některé části se dále dělí ještě na díly, dále má 105 paragrafů a jednu přílohu.

Část první obsahuje Základní ustanovení (§1 - §5).

Část druhá obsahuje Organizace a řízení vysokých škol: díl první – Organizace vysokých škol: Vysoké školy (§6), Fakulty (§7), Katedry (§8), Vědecko-pedagogická, vědeckovýzkumná a vývojová pracoviště a ústavy (§9), Účelová zařízení (§10), Vědeckopedagogické a vědeckovýzkumné organizace (§11), díl druhý – Funkcionáři vysokých škol: Rektor (§12), Proreктоři (§13), Děkan (§14), Proděkani (§15), Vedoucí katedry (§16), Ředitel ústavu marxismu leninismu (§17), Funkční období a hodnocení funkcionářů vysokých škol (§18), díl třetí – Vědecké rady: Vědecká rada a umělecká rada vysoké školy (§19), Vědecká rada a umělecká rada fakulty (§20), díl čtvrtý – Řízení vysokých škol: Ministerstvo školství (§21 - §22), Řízení vysoké školy (§23 – 25), Řízení fakulty (§26 – 27), Řízení katedry (§28), Statuty vysokých škol (§29).

Část třetí obsahuje Výchovně vzdělávací činnost a studium: díl první – Obsah, organizace a průběh studia (§30 - §31): Řádné studium (§32), Obsah řádného studia (§33), Řádné studium podle individuálního studijního plánu (§34), Mezioborové studium (§35), Přijímání k řádnému studiu (§36 - §37), Průběh řádného studia (§38 - §39), díl druhý – Ukončení řádného studia (§40 - §47): Vysokoškolské diplomy (§48), díl třetí – Mimořádné studium (§49 - §51), díl čtvrtý – Studenti: Práva a povinnosti studentů (§52), Účast studentů na činnosti a řízení vysoké školy (§53), Výchovná opatření (§54), Hmotné a finanční zabezpečení studentů (§55 - §56), díl pátý – Rozhodování ve věcech studia a studentů (§57).

Část čtvrtá obsahuje Vědecká a umělecká činnost vysokých škol (§58 - §60): Výchova k vědecké a umělecké činnosti (§61 - §62), Udělování vědeckých hodností (§63), Umělecká aspirantura (§64), Spolupráce vysokých škol při výchově k vědecké nebo umělecké činnosti (§65).

Část pátá obsahuje: Spolupráce vysokých škol s praxí (§66 - §67).

Část šestá obsahuje: Pracovníci vysokých škol (§68): Učitelé vysokých škol (§69 - §71), Práva a povinnosti učitelů vysokých škol (§72), Jmenování profesorů a docentů a obsazování pracovních míst učitelů vysokých škol (§73 - §78), Vznik, změna a rozvázání pracovního poměru pracovníků vysokých škol (§79), Skončení pracovního poměru učitelů vysokých škol (§80), Působení učitelů vysokých škol na jiných pracovištích a působení jiných pracovníků na vysokých školách (§81), Působení zahraničních odborníků na vysokých školách (§82).

Část sedmá obsahuje: Zřizování zařízení a organizaci pro vydávání učebních textů, účelových publikací a učebnic (§83).

Část osmá obsahuje: Vysoká škola politická ústředního výboru Komunistické strany Československa (§84).

Část devátá obsahuje Vysoké školy řízené jinými ústředními orgány: Vojenské vysoké školy (§85 - §87), Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti (§88 - §90).

Část desátá obsahuje Zvláštní ustanovení o studiu na vysokých školách: Studium cizinců na československých vysokých školách (§91), Vysílání studentů ke studiu na zahraničních vysokých školách (§92), Platnost diplomů a jiných dokladů o studiu vydaných zahraničními vysokými školami (§93).

Část jedenáctá obsahuje Společná, přechodná a závěrečná ustanovení: díl první – Společná ustanovení (§94 - §96), Ověřování návrhů na zdokonalování studia, organizace a řízení vysokých škol (§97), Zmocňovací ustanovení (§98), díl druhý – Přechodná ustanovení (§99 - §103), díl třetí – Závěrečná ustanovení (§104 - §105).

Rozsah tohoto zákona se již velice podobá rozsahu aktuálního zákona. Současný zákon má patnáct částí, 109 paragrafů a dvě přílohy, původní zákon má částí jedenáct, 105 paragrafů a jednu přílohu. Už je zde vidět složitější členění zákona.

Na první pohled zaujme jakýsi úvod, který má silně socialistický ráz a není označen žádným paragrafem. Z toho tedy plyne, že tento zákon postrádá pojem soukromá škola. Uvádí se zde, že vysoké školy zaujímají významné místo při budování vyspělé socialistické společnosti. Vychovávají vysoce kvalifikované pracovníky, zúčastňují se rozvoje národního hospodářství, kultury, vědy, výzkumu a ostatních úseků společenské praxe. Vysoké školy pod vedením Komunistické strany Československa v celé své účinnosti spojují vědu, výchovu a vzdělávání do jednotného celku, vycházejíce přitom z marxismu-leninismu. A dále již pod klasickým označením.

Vysoké školy jsou nejvyšším stupněm československé výchovně vzdělávací soustavy; jsou vědeckými a kulturními institucemi nejvyšší úrovně (§1 odst. 1). V obdobném znění to uvádí i aktuální zákon.

Vysoké školy se člení na vysoké školy univerzitního, technického, ekonomického, zemědělského a uměleckého směru (§3 odst. 1). Dnes existují pouze dva základní typy vysokých škol, a to univerzitního nebo neuniverzitního směru (§2 odst. 3 zák. č. 111/1998 Sb.). Vysoké školy jsou státními rozpočtovými organizacemi (§3 odst. 2), v současnosti se uvádí jako právnická osoba (§2 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Vysoké školy se zřizují, slučují, rozdělují a zrušují zákonem. Stejným způsobem se stanoví jejich název, sídlo a směr (§4). Toto samé uvádí i aktuální zákon (§5 odst. 1, 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Vysoká škola se dělí na fakulty, kdy fakulty jsou základní organizační útvary vysoké školy pro řízení výchovně vzdělávací činnosti a pro provádění a kontrolu svěřené činnosti vědecké, odborné, výzkumné, vývojové nebo umělecké (§7). Současný zákon uvádí něco podobného, a to, že fakulta uskutečňuje nejméně jeden akreditovaný studijní program a vykonává vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost (§23 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.).

Původní zákon se dále zabývá tím, co je to katedra, jako součást organizace vysoké školy. Katedry jsou základní pracoviště fakulty nebo vysoké školy pro činnost výchovně vzdělávací, vědeckou, výzkumnou nebo uměleckou (§8 odst. 1), zřizuje, slučuje, rozděluje a zrušuje se souhlasem ministerstva školství rektor na návrh děkana (§8 odst. 2). Současný zákon nijak existenci kateder na fakultách jako součást organizace vysoké školy neupravuje. Nicméně v praxi katedry existují způsobem, který uvádí tento původní zákon.

Dále se původní zákon zabývá ústavu na vysokých školách, které se mohou fungovat pro jednu nebo více fakult či vysokých škol (§9 odst. 1). Zřizuje, slučuje, rozděluje a zrušuje je ministr školství na návrh rektora (§9 odst. 3). Současný zákon vysokoškolské ústavy také zmiňuje, ale v jiném rozsahu. Dle tohoto zákona vysokoškolský ústav vykonává vědeckou, výzkumnou, vývojovou a uměleckou činnost (§34 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.), o zřízení, sloučení, splnutí, rozdělení nebo zrušení rozhoduje na návrh rektora akademický senát vysoké školy (§34 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.), v čele je ředitel (§34 odst. 3 zák. č. 111/1998 S.). Původní zákon také zmiňuje zřízení účelových zařízení, která pomáhají ve výzkumné, výchovné a vývojové činnosti (§10). Aktuální zákon tohle vůbec neuvádí.

Rektor je v čele vysoké školy (§12 odst. 1), jmenuje ho a odvolává prezident republiky na návrh vlády republiky z řad profesorů a docentů vysoké školy (§12 odst. 2). V aktuálním zákoně je to podobné, až na pár drobností. Rektor je v čele vysoké školy (§10 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.), jmenuje a odvolává ho na návrh akademického senátu vysoké školy prezident republiky, kdy návrh se podává prostřednictvím ministra školství (§10 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Prorektoři zastupují rektora na stanovených úsecích, počet prorektorů stanovuje ministr školství (§13 odst. 1), ministr školství je ustanovuje z řad profesorů a docentů (§13 odst. 2). Současný zákon prorektory zmiňuje pouze v tom, že zastupují rektora v určitém rozsahu, a jmenuje je a odvolává rektor (§10 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb.).

V čele fakulty je děkan (§14 odst. 1), ustanovuje a odvolává ho ministr školství na návrh rektora z řad profesorů a docentů (§14 odst. 2). V současnosti děkana jmenuje a odvolává na návrh akademického senátu fakulty rektor vysoké školy (§28 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Proděkani zastupují na stanovených úsecích děkana, jejich počet stanoví ministr školství (§15 odst. 1), ustanovuje a odvolává je rektor na návrh děkana, ustanovuje je z řad profesorů a docentů (§15 odst. 2). Aktuální zákon se proděkany zabývá pouze okrajově, a to tak, že proděkany jmenuje a odvolává pouze děkan (§28 odst. 5 zák. č. 111/1998 Sb.).

V čele katedry je vedoucí katedry (§16 odst. 1), ustanovuje a odvolává je rektor na návrh děkana (§16 odst. 2). Nový zákon se nijak pojmem vedoucí katedry nezabývá, ačkoliv v praxi vedoucí kateder existují. Funkční období všech těchto jmenovaných bylo pět let podle původního zákona (§16 odst. 1), s tím, že mohli být zvoleni do téže funkce i několikrát po sobě. V současnosti trvá funkční období tři roky a navíc nelze být zvolen do téže funkce víc, jak dvakrát po sobě.

Vědecká rada vysoké školy se zúčastňuje na řízení vysoké školy jako poradní a iniciativní orgán rektora (§19 odst. 1), předsedou je rektor, další členy jsou proreктоři, děkani, proděkani, ředitelé ústavů, kvestor a další členy z řad učitelů a studentů (§19 odst. 3). Nyní členy vědecké rady vysoké školy jmenuje a odvolává rektor (§11 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.), členy jsou významní představitelé oborů, nejméně jedna třetina jsou jiné osoby než členové akademické obce (§11 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.), předsedou je rektor (§11 odst. 3 zák. č. 111/1998 Sb.).

Vědecká rada fakulty se zúčastňuje řízení fakulty jako poradní a iniciativní orgán děkana (§20 odst. 1), předsedou je děkan, členy jsou proděkani, tajemník fakulty, vedoucí kateder, studenti a další odborníci (§20 odst. 3). V současnosti členy jmenuje a odvolává děkan (§29 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.), členy jsou významní představitelé oborů, nejméně jedna třetina členů jsou jiné osoby než z akademické obce (§29 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.), předsedou je děkan (§29 odst. 3 zák. č. 111/1998 Sb.).

Působnost ministerstva školství byla dle původního zákona větší (§21 - §22), než je tomu teď, kdy jsou některé pravomoci přeneseny do samostatné působnosti vysokých škol (§6 zák. č. 111/1998 Sb.). Rektor například odpovídá ministru školství za činnost vysoké školy, odpovídá za politicko-výchovnou práci, odpovídá za kádrovou a personální práci na vysoké škole, odpovídá za výuku podle schválených učebních plánů (§23). Nový zákon se tímto vůbec nezabývá.

Kvestor zastupuje rektora v hospodářských a administrativních věcech vysoké školy (§25 odst. 1), jmenuje ho a odvolává ministr školství na návrh rektora (§25 odst. 2). Aktuální zákon uvádí, že kvestor řídí hospodaření a vnitřní správu vysoké školy a vystupuje jejím jménem v rozsahu stanoveném opatřením rektora (§16 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.), změna je v tom, že nyní kvestora jmenuje a odvolává pouze rektor (§16 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Děkan řídí fakultu a odpovídá rektorovi za její činnost (§26 odst. 1), například řídí výchovně vzdělávací činnost na fakultě, řídí politicko výchovnou práci, kontroluje veškerou činnost fakulty (§26 odst. 2). Podle aktuálního zákona děkan je v čele fakulty (§28 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.), jmenuje ho a odvolává na návrh akademického senátu rektor (§28 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.), více se zákon pojmem děkan nezabývá.

Vedoucí katedry řídí činnost katedry a odpovídá za ni děkanovi (§28 odst. 1). Vedoucí katedry například zabezpečuje rozvoj studijních předmětů, plnění učebních plánů, vypracovávání učebnic (§28 odst. 2). Současný zákon nijak vedoucí katedry neupravuje.

Studium se dle původního zákona dělí na řádné a mimořádné (§30). Řádné studium je denní nebo při zaměstnání, které je buď dálkové, nebo večerní (§32 odst. 1). Řádné denní studium trvá čtyři až šest let, řádné studium při zaměstnání trvá čtyři až sedm let (§32 odst. 2). V odůvodněných případech může děkan určit studentovi nebo skupině studentů na jejich žádost individuální studijní plán (§34 odst. 1). Řádné studium může být také organizováno jako mezioborové, a to kombinací studijních předmětů dvou nebo více studijních oborů na jedné nebo více fakultách (§35 odst. 1). Současný zákon uvádí tři druhy studia, a to v bakalářském studijním programu s délkou studia tři až čtyř let (§45 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.), v magisterském studijním programu s délkou studia čtyři až šest let, v případě navazujícího magisterského studia s délkou dvou až tří let (§46 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.), a v doktorském studijním programu s délkou tři roky (§47 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.). Forma studia je denní, distanční nebo kombinovaná (§44 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb.). O individuálním studijním plánu nebo o mezioborovém studiu se tento nezabývá, nicméně z praxe je patrné, že to existuje.

Podle původního zákona uchazeči o studium museli mít úplné střední vzdělání a úspěšně složit přijímací zkoušky (§36 odst. 1). Přihláška se podávala prostřednictvím střední školy. Ředitel střední školy vypracuje osobní charakteristiku každého uchazeče a odešle přihlášku na ministerstvo školství (§36 odst. 2). Nyní uchazeč o studium na vysoké škole musí mít úplné střední vzdělání, pouze v oblasti umění není tato podmínka povinná (§48 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Další podmínky přijetí stanovuje příslušná fakulta (§49 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.).

Dle původního zákona student postupuje do vyššího ročníku po splnění studijních povinností, opakovat může pouze dva ročníky v průběhu studia, nesmí opakovat ten samý ročník dvakrát, a nesmí opakovat dva ročníky v prvních třech letech studia (§38 odst. 2). Studentovi lze povolit přestup do jiného oboru (§38 odst. 4). Student, který ukončil studium, přestává být studentem ode dne vykonání závěrečné zkoušky (§38 odst. 5). Nyní zákon

ukončení studia definuje jako absolvování v příslušném studijním programu, a to dnem vykonání státní zkoušky (§55 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.).

Na vysokých školách technického, ekonomického a zemědělského směru se konají státní závěrečné zkoušky (§41 odst. 1), tyto školy udělují titul Ing., obor architektura a obor urbanismus a územní plánování uděluje titul Ing. arch. (§41 odst. 2). Vysoké školy v lékařských a veterinárních oborech se ukončují státní rigorózní zkouškou (§42 odst. 1), absolvent lékařské fakulty získá titul MUDr. a absolvent veterinární fakulty získá titul MVDr. (§42 odst. 2). Na ostatních vysokých školách se studium ukončuje státní závěrečnou zkouškou (§43). Tito absolventi dále mohou vykonat státní rigorózní zkoušku (§44 odst. 1) a získat tituly JUDr., RNDr., PhDr., PaeDr., PharmDr. Absolventi Vysoké školy politické ústředního výboru Komunistické strany Československa a absolventi Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda získají titul RSDr. (§44 odst. 2). Tyto tituly lze dát i těm studentům, kteří měli po dobu studia vynikající výsledky a vyznamenání (§44 odst. 3). Umělecké vysoké školy udělují tituly akademický malíř, akademický sochař a akademický architekt (§45 odst. 2) a v rigorózním řízení mohou získat titul PhDr. (§46 odst. 2). Současný zákon neuděluje absolventům tituly PaeDr. a RSDr., a nelze dávat tituly dle rigorózního řízení studentům s vynikajícím studijními výsledky.

Mimořádné studium dle původního zákona je studium jednotlivých předmětů; neposkytuje vysokoškolské vzdělání (§49 odst. 1). Dá se říct, že něco podobného je v současnosti celoživotní vzdělávání (§60 zák. č. 111/1998 Sb.).

Student podle původního zákona má právo například na používání zařízení vysokých škol, účastnit se vědecké a umělecké činnosti (§52 odst. 1), dnes jsou práva definována více, a jsou to například práva na studium v rámci jednoho nebo více studijních programů, výběr studijních předmětů, výběr učitele, zapsat se do další části studijního programu (§62 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.).

Povinnosti studenta původní zákon také uvádí velice stroze, jsou to například plnit své studijní a občanské povinnosti, osvojit si požadované odborné znalosti (§52 odst. 2), dnes se uvádí povinnost dodržovat vnitřní předpisy vysoké školy, hradit poplatky spojené se studiem, dostavit se na předvolání rektora (§63 zák. č. 111/1998 Sb.). Dříve za závažné porušení povinností může děkan uložit napomenutí, důtku, veřejnou důtku, podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia (§54 odst. 2). Nyní se porušení povinnosti uvádí jako disciplinární přestupek, který ukládá sankce jako je napomenutí, podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia (§65 zák. č. 111/1998 Sb.).

Původní zákon se dále zabývá vědeckou a uměleckou činností vysokých škol, vysoké školy připravují studenty během studia k vědecké a umělecké činnosti (§ 61). Toto aktuální zákon vůbec nezmiňuje. Starší zákona také zmiňuje uměleckou aspiranturu. Absolvent umělecké vysoké školy může si dále zvyšovat uměleckou úroveň pomocí interní umělecké aspirantury, který trvá tři roky, nebo pomocí externí umělecké aspirantury, která trvá pět let (§64 odst. 1). Současný zákon tohle opět neupravuje a neupravuje ani spolupráci vysokých škol s praxí (§66).

Učitelem na vysoké škole dle původního zákona může být ten, kdo má vysokoškolské vzdělání, má pedagogické předpoklady, má způsobilost k vědecké nebo umělecké práci, je občanský bezúhonný a morálně vyspělý (§69). Aktuální zákon opět tohle nedefinuje. Mezi učitelé vysokých škol starší zákon řadí profesory, docenty, odborné asistenty, asistenty a lektory (§70 odst. 1). Teď jsou to profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektoři, vědečtí, výzkumní a vývojoví pracovníci (§70 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Původní zákon se také zabývá právy a povinnostmi učitelů vysokých škol, jako například povinnost rozvíjet vědeckou činnost, povinnost vést studenty k samostatné tvůrčí činnosti, povinnost uplatňovat pokrokové metody (§72 odst. 2), oproti tomu mají například právo účastnit se řízení na vysoké škole, používat zařízení vysokých škol, účastnit se řešení otázek v oblasti vysoké školy (§72 odst. 4). Aktuální zákon se tímto opět nezabývá.

Podle tehdejšího zákona je profesor jmenován prezidentem republiky na návrh vlády (§74 odst. 1), může se jím stát docent, vědecký pracovník nebo odborník z praxe a musí mít potřebnou praxi (§74 odst. 2). Nyní profesora jmenuje prezident republiky na návrh vědecké rady prostřednictvím ministra školství (§73 zák. č. 111/1998 Sb.), může se jím stát docent, který prošel následným řízením ke jmenování profesorem (§74 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.).

Podle původního zákona docenta jmenuje ministr školství (§75 odst. 1), lze jím jmenovat odborného asistenta, vědeckého pracovníka nebo odborníka z praxe (§75 odst. 2). Aktuálně docenta jmenuje rektor na základě habilitačního řízení (§71 zák. č. 111/1998 Sb.).

Volná pracovní místa učitelů vysokých škol se obsazovala na základě konkurzu (§78 odst. 2), teď na základě výběrového řízení (§77 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Dřívější zákon se dále zabývá skončením pracovního poměru (§80), působením pracovníků na jiných školách (§81) a působením odborníků ze zahraničí (§82). Toto opět aktuální zákon neupravuje.

Ve finále se původní zákon zabývá úpravou Vysoké školy politické, která v současnosti neexistuje (§84) a dále vojenskými vysokými školami. Vojenské vysoké školy řídí

ministerstvo národní obrany (§87) a zřizuje prezident republiky (§85). Nyní vojenské vysoké školy také patří pod ministerstvo obrany (§95 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.).

Příloha obsahuje seznam vysokých škol, tedy je podobná jak přílohy současného zákon, které vypisují seznam vysokých škol, vojenských vysokých škol a policejních vysokých škol.

Ačkoliv je tento zákon už velice podobný současnému platnému zákonu o vysokých školách, postrádá pojmy jako je akademická obec, akademické svobody, akademická práva, akademický senát, disciplinární komise nebo správní rada.

4.4 Zákon č. 172/1990 Sb., o vysokých školách

Zákon č. 172/1990 Sb., o vysokých školách, byl schválen Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní Republiky 4. května 1990 a účinnost nabývá dnem 1. července 1990. Byl vydán ve Sbírce zákonů České a Slovenské Federativní Republiky ze dne 18. května 1990, částka 30, ročník 1990, strana 682 – 691. Je členěn do čtrnácti částí, 45 paragrafů a má jednu přílohu.

Část první obsahuje Úvodní ustanovení (§1).

Část druhá obsahuje Akademická práva a povinnosti (§2).

Část třetí obsahuje Zřizování a právní postavení vysokých škol a fakult (§3 - §5).

Část čtvrtá obsahuje Ekonomické zabezpečení vysokých škol a fakult (§6).

Část pátá obsahuje Samospráva vysokých škol: Akademická obec (§7), Akademické orgány a akademičtí funkcionáři (§8), Akademický senát vysoké školy, akademický senát fakulty (§9 - §10), Vědecká rada vysoké školy (§11), Vědecká rada fakulty (§12), Rektor, děkan, prorektor, proděkan (§13), Kvestor, tajemník fakulty (§14).

Část šestá obsahuje Ministerstvo, Rada vysokých škol a akreditační komise (§15): Rada vysokých škol (§16), Akreditační komise (§17).

Část sedmá obsahuje Vysokoškolské studium, postgraduální studium a celoživotní vzdělávání občanů: Vysokoškolské studium (§18 - §21), Postgraduální studium (§22 - §23), Celoživotní vzdělávání občanů (§24), Doklady o ukončení studia (§25).

Část osmá obsahuje: Studenti vysokých škol (§26). Část devátá obsahuje: Učitelé a vědečtí pracovníci vysokých škol (§27).

Část desátá obsahuje Statuty vysokých škol a fakult: Statut vysoké školy (§28), Statut fakulty (§29).

Část jedenáctá obsahuje Vysoké školy v působnosti jiných ústředních orgánů státní správy: Vojenské vysoké školy (§30 - §31).

Část dvanáctá obsahuje Vysoké školy bohoslovecké a bohoslovecké fakulty (§32).

Část třináctá obsahuje Vysoké školy umělecké (§33).

Část čtrnáctá obsahuje Společná, přechodná a závěrečná ustanovení (§34 - §45).

Na první pohled zaujme rozsah tohoto zákony, který je oproti aktuálnímu o dost menší. Původní rozsah, ze 45 paragrafů, čtrnácti částí a jedné přílohy, se změnil na aktuálních 109 paragrafů, patnáct částí a dvě přílohy. Je až zajímavé, jak moc se rozsah změnil během pár let.

Dřívější zákon má hned na začátku jakýsi úvod, který aktuální zákon nemá. Je zde uvedeno, že posláním vysokých škol je chránit poznání a rozvíjet vzdělávání na základě vědeckých poznatků a tvůrčí vědeckou a uměleckou činností. Vysoké školy umožňují celoživotní vzdělávání. Mohou se obracet i na širší veřejnost a přispívat ke vzdělávání širokých vrstev občanů. Dále pod klasickým označením paragrafů. Vysoké školy jsou vrcholné vzdělávací, vědecké a umělecké instituce (§1 odst. 1). V širším rozsahu to popisuje i aktuální zákon, tedy že vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti (§1 zák. č. 111/1998 Sb.). Vysoké školy jsou samosprávné (§1 odst. 2 111/1998). O samosprávě nový zákon mluví už obsáhleji (§6 zák. č. 111/1998 Sb.).

Na vysokých školách se členům akademické obce zaručuje svoboda vědeckého bádání a zveřejňování jeho výsledků, svoboda umělecké tvorby, právo vyučovat a učit se, právo volit do akademického samosprávné orgány, právo na různé filozofické názory a náboženské vyznání a právo je šířit, právo používat akademické insignie a znaky a vykonávat akademické obřady (§2). Toto aktuální zákon také uvádí. Původní zákon je v tomto ještě širší, uvádí, že se zaručuje nedotknutelnost akademické půdy vysokých škol s výjimkou případů ohrožení života, zdraví a majetku. Vstup orgánů činných v trestním řízení na akademickou půdu povoluje rektor nebo jím pověřený prorektor anebo děkan v případě důvodného podezření ze spáchání trestného činu (§2 odst. 3). Současný zákon o nedotknutelnosti nemluví. Společné pro oba zákony je to, že na akademické půdě nesmějí politické strany a politická hnutí vytvářet svoje organizace (§2 odst. 4).

Vysoké školy se zřizují, slučují, rozdělují a zrušují zákonem (§3). Vysoké školy se mohou členit na fakulty (§4 odst. 1), které zřizuje, slučuje, rozděljuje a zrušuje akademický senát vysoké školy (§4 odst. 2). V tomto lze vidět částečný rozdíl, dnes se fakulta zřizuje, slučuje, rozděljuje a zrušuje na návrh rektora, rozhoduje o tom akademický senát a je nutné znát stanovisko Akreditační komise (§23 odst. 3 zák. č. 111/1998 Sb.).

Vysoké školy jsou právními osobami (§5 odst. 1). To je opět stejné i nyní. Vysoké školy byly financovány ze státních zdrojů (§6 odst. 1). Dnes to platí jen částečně,

v současnosti vysoké školy získávají příjmy z dotací státního rozpočtu, z poplatků spojených se studiem, z výnosů z majetku a dále (§18 odst. 2 zák. č. 111/1998 Sb.).

Akademickou obec tvoří učitelé, vědečtí pracovníci, studenti a odborní pracovníci (§7). Nyní akademickou obec tvoří akademičtí pracovníci a studenti (§3 zák. č. 111/1998Sb.).

Akademickými orgány vysoké školy jsou akademický senát, vědecká rada, rektor a prorektoré (§8 odst. 1). V současnosti to je akademický senát, vědecká rada, rektor a disciplinární komise (§7 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Akademickými orgány fakulty je akademický senát, vědecká rada, děkan a proděkané (§8 odst. 2). Nyní to je akademický senát, vědecká rada, děkan a disciplinární komise (§25 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Akademický senát vysoké školy se volí akademickou obcí vysoké školy tak, aby v něm každá fakulta byla zastoupena stejným počtem členů (§9 odst. 1). Aktuální zákon se akademickým senátem zabývá více do hloubky, uvádí třeba to, že v něm musí figurovat i studenti (§8 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Pravomoci akademického senátu se jen trochu změnily (§10 odst. 1).

Akademický senát fakulty volí akademickou obec fakulty, členové odpovídají za svoji činnost akademické obci fakulty (§9 odst. 3). Současný zákon se akademickým senátem fakulty zabývá víc podrobně, například uvádí, že mezi členky musí být i studenti. Pravomoci akademického senátu fakulty se jen trochu změnily (§10 odst. 2).

Členy vědecké rady vysoké školy jmenuje se souhlasem akademického senátu vysoké školy rektor z učitelů, vědeckých pracovníků a odborníků (§11 odst. 1). Teď členy jmenuje a odvolává rektor (§11 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Vědecká rada projednává pedagogické činnosti, návrhy na jmenování profesorů a habilitace docentů (§11 odst. 2). Aktuálně vědecká rada vysoké školy projednává dlouhodobý záměr vysoké školy, schvaluje studijní programy, řeší jmenování profesorů a habilitační řízení docentů (§12 odst. 1 zák. č. 111/1998 Sb.). Vědecká rada fakulty funguje stejným způsobem na poli působnosti fakulty.

Rektor je představitelem vysoké školy, řídí vysokou školu, zastupuje ji a jedná jejím jménem. Za svou činnost je odpovědný akademickému senátu vysoké školy (§13 odst. 1). Děkan je představitelem fakulty (§13 odst. 4). Rektora zastupují prorektoré, děkana proděkané (§13 odst. 6). Funkční období všech těchto jmenovaných jsou tři roky (§13 odst. 7).

Kvestor zabezpečuje hospodářský a správní chod vysoké školy. Tajemník má tyto kompetence na poli fakulty. Kvestor je odpovědný rektorovi, tajemník děkanovi (§14). Toto vše je stejné i do současnosti.

Dále se zákon zabývá působností ministerstva, Radou vysokých škol a akreditační komisí. Rada vysokých škol je samosprávný orgán vysokých škol, který reprezentuje vysoké školy ve vztahu k ministerstvu (§16 odst. 1). Akreditační komise je poradní orgán vlády (§17 odst. 1).

Studovat na vysoké škole může ten, kdo má ukončené úplné střední vzdělání (§18 odst. 1), na umělecké vysoké školy lze přijmout i bez úplného středního vzdělání (§18 odst. 4), uchazeč se stává studentem vysoké školy dnem zápisu na vysokou školu (§18 odst. 5). Vysokoškolské studium se ukončuje státní zkouškou (§19).

Vysoká škola přiznává tituly Bc. (§21 odst. 1), Mgr., Ing., MUDr., MVDr. (§21 odst. 2). Absolventi vysokoškolského studia mohou dále studovat v postgraduálním studiu, které ukončí obhajobou disertační práce a rigorózní zkouškou (§22 odst. 2), získají titul Dr. (§22 odst. 3). Toto aktuální zákon upravuje jako rigorózní zkoušku a dále jako doktorský studijní program. V současnosti lze získat tituly Bc. (§45 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb.), Ing., Ing. arch., MUDr., MVDr., MgA., Mgr. (§46 odst. 4 zák. č. 111/1998 Sb.), po vykonání rigorózní zkoušky tituly JUDr., PhDr., RNDr., PharmDr., ThLic., ThDr. (§46 odst. 5 zák. č. 111/1998 Sb.). V doktorském studijním programu tituly Ph.D. a Th.D. (§47 odst. 5 zák. č. 111/1998 Sb.).

Celoživotní vzdělávání poskytuje další vzdělání potřebné k výkonu specializovaných povolání, umožňují doplňování vzdělání (§24 odst. 1). Takto podobně to definuje i aktuální zákon.

Práva a povinnosti studentů jsou opět víceméně stejné, a to například volit si studijní program, používat zařízení vysoké školy, mít zastoupení v samosprávných orgánech (§26 odst. 1).

Na vysokých školách jako učitelé působí profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektoři (§27 odst. 1), místa se obsazují na základě konkurzu (§27 odst. 2), titul docent se získává na základě habilitačního řízení, titul profesor je podmíněn získáním titulu docent (§27 odst. 4). Toto vše je stejné i v aktuálním zákoně, pouze je to více rozepsané dopodrobna.

Statut vysoké školy se například zabývá zaměřením vysoké školy, rozsahem činnosti kvestora, zásadami hospodaření (§28 odst. 1). Toto je opět stejné.

Dále se zákon zabývá vojenskými vysokými školami, které patří pod ministerstvo národní obrany (§30 odst. 2). Vojenskými vysokými škola se opět zabývá i aktuální zákon, ale více dopodrobna. Původní zákon se ve finále zabývá vysokými školami bohosloveckými (§32) a uměleckými (§33). Toto současný zákon vůbec neupravuje.

Příloha obsahuje seznam vysokých škol, což je opět stejné i teď.

Tento zákon se obsahem a formulací velice podobá aktuálnímu zákonu, ale jeho rozsah je podstatně menší. To má za následek možné nejasnosti v interpretaci. Postrádá pojmy jako je správní rada, disciplinární komise nebo soukromá škola. To znamená, že ačkoliv státní zřízení soukromé podnikání již akceptuje, zákon o vysokých školách s tímto vůbec nepočítá.

4.5 Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (o vysokých školách)

Na úvod chci uvést základní informace o tomto zákonu, se kterým se dále budou porovnávat už neúčinné zákony.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, byl schválen Parlamentem České republiky 22. dubna 1998 s účinností od dne 1. července 1998, s výjimkou §1 až §82, §84 až §99, §101 až §107 a §108 odst. 2, které nabývají účinností dnem 1. ledna 1999, a §108 odst. 3, který nabývá účinností dnem 31. prosince 2001. Byl vydán ve Sbírce zákonů České republiky dne 29. května 1998, částka 39, ročník 1998, strana 5388 – 5419. Je členěn do patnácti částí, má 109 paragrafů a dvě přílohy.

Část první obsahuje Základní ustanovení: Úvodní ustanovení (§1 - §2), Akademická obec vysoké školy (§3), Akademické svobody a akademická práva (§4).

Část druhá obsahuje Veřejná vysoká škola a její součásti:

- Hlava I Veřejná vysoká škola: Zřízení veřejné vysoké školy (§5 - §6), Orgány veřejné vysoké školy (§7), Akademický senát veřejné vysoké školy (§8 - §9), Rektor (§10), Vědecká rada veřejné vysoké školy (§11 - §12), Disciplinární komise veřejné vysoké školy (§13), Správní rada veřejné vysoké školy (§14 - §15), Kvestor (§16), Vnitřní předpisy veřejné vysoké školy (§17), Rozpočet veřejné vysoké školy (§18), Majetek veřejné vysoké školy (§19), Hospodaření veřejné vysoké školy (§20), Další povinnosti veřejné vysoké školy (§21).
- Hlava II Součásti veřejné vysoké školy: Členění veřejné vysoké školy (§22):
 - Díl 1 Fakulta – Fakulta (§23), Práva fakulty (§24), Orgány fakulty (§25), Akademický senát fakulty (§26 - §27), Děkan (§28), Vědecká rada fakulty (§29 - §30), Disciplinární komise fakulty (§31), Tajemník (§32), Vnitřní předpisy fakulty (§33).
 - Díl 2 Vysokoškolský ústav (§34).
 - Díl 3 Vysokoškolský zemědělský nebo lesní statek (§35).
- Hlava III Působnost ministerstva (§36 - §38).

Část třetí obsahuje Soukromá vysoká škola: Státní souhlas (§39), Financování soukromé vysoké školy (§40), Vnitřní předpisy (§41), Další povinnosti soukromé vysoké školy (§42), Působnost ministerstva (§43).

Část čtvrtá obsahuje Studijní program (§44): Bakalářský studijní program (§45), Magisterský studijní program (§46), Doktorský studijní program (§47).

Část pátá obsahuje Studium na vysoké škole: Přijímání ke studiu (§48 - §49), Přijímací řízení (§50), Zápis do studia (§51), Rozvrh studia a akademický rok (§52), Státní zkoušky (§53), Přerušování studia (§54), Ukončení studia (§55 - §56), Doklady o studiu (§57), Poplatky spojené se studiem (§58 - §59), Celoživotní vzdělávání (§60).

Část šestá obsahuje Studenti (§61): Práva studenta (§62), Povinnosti studenta (§63), Disciplinární přestupek (§64 - §66), Zvláštní ustanovení o vyloučení ze studia (§67), Rozhodování o právech a povinnostech studentů (§68 - §69).

Část sedmá obsahuje Akademičtí pracovníci: Akademičtí pracovníci (§70), Jmenování docentem (§71), Habilitační řízení (§72), Jmenování profesorem (§73), Řízení ke jmenování profesorem (§74), Zveřejňování údajů o habilitačním řízení a řízení ke jmenování profesorem (§75), Tvůrčí volno (§76), Výběrové řízení na veřejné vysoké škole (§77).

Část osmá obsahuje Akreditace: Akreditace studijního programu (§78 - §81), Akreditace habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem (§82), Akreditační komise (§83 - §86).

Část devátá obsahuje Státní správa: Působnost ministerstva (§87), Matrika studentů (§88), Uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace (§89 - §90), Stipendia (§91).

Část desátá obsahuje Reprezentace vysokých škol (§92).

Část jedenáctá obsahuje Fakultní nemocnice (§93).

Část dvanáctá obsahuje Vojenské a policejní vysoké školy (§94 - §95).

Část třináctá obsahuje Změna a doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů (§96).

Část čtrnáctá obsahuje Změna zákona České národní rady č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů (§97).

Část patnáctá obsahuje Společná, přechodná a závěrečná ustanovení (§98 - §107): Zrušovací ustanovení (§108), Účinnost (§109).

Příloha č. 1 obsahuje Vysoké školy v České republice, příloha č. 2 Vojenské vysoké školy v České republice, Policejní vysoká škola v České republice.

Rozdíly s původními zákony jsou analyzované, viz výše, proto zde uvedu jen některé části, o kterých nebyla dříve řeč. Nyní je vysoká škola univerzitní nebo neuniverzitní (§2 odst. 3), kdy vysoká škola univerzitní uskutečňuje bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy (§2 odst. 4). Oproti tomu vysoké školy neuniverzitní mohou pouze uskutečňovat bakalářské studijní programy a také se nečlenit na fakulty (§2 odst. 5). Vysoká škola může být veřejná, soukromá nebo státní. Státní vysoká škola je vojenská nebo policejní (§2 odst. 7).

Veřejná vysoká škola se zřizuje a zrušuje zákonem (§5 odst. 1). Veřejná vysoká škola má svoji samosprávnou působnost, může rozhodovat o vnitřní organizaci, podmínkách pro přijetí

studentů, vytvářet a uskutečňovat studijní programy, organizaci studia, rozhodování práv a povinností studentů, habilitačním řízení, ustavování samosprávných akademických orgánů, hospodaření a majetku, spolupráci s jinými školami (§6 odst. 1).

Disciplinární komise se zřizuje za účelem projednávání disciplinárních přestupků studentů (§13 odst. 3), funkční období je dvouleté (§13 odst. 2).

Vnitřními předpisy veřejné vysoké školy je statut vysoké školy, volební a jednací řád, vnitřní mzdový předpis, řád výběrového řízení, studijní a zkušební řád, stipendijní řád, disciplinární řád (§17 odst. 1).

Veřejná vysoká škola může mít svůj majetek, tím se myslí věci, byty, nebytové prostory, práva a jiné majetkové hodnoty (§19 odst. 1).

Soukromá vysoká škola je právnická osoba se sídlem v České republice, pokud jí ministerstvo udělilo státní souhlas (§39 odst. 1). Je nutné, aby soukromá vysoká škola byla zapsána v obchodním rejstříku (§39 odst. 3). Žádost o udělení státního souhlasu musí obsahovat název, sídlo a typ vysoké školy, právní formu, dlouhodobý záměr, finanční zajištění, studijní programy a vnitřní předpisy (§39 odst. 4).

Soukromá vysoká škola si získává finanční prostředky sama (§4é odst. 1), v některých případech může ministerstvo udělit dotaci (§40 odst. 2).

Ministerstvo může státní souhlas odejmout, a to, když nemá žádný studijní program, byla jí odňata nebo pozastavena akreditace, v její činnosti jsou závažné nedostatky, porušuje povinnosti stanovené tímto zákonem (§43 odst. 2).

Akademičtí pracovníci mohou požádat o tvůrčí volno po dobu šesti měsíců jednou za sedm let (§76 odst. 1), v této době pobírá mzdu (§76 odst. 2).

Vysoká škola vede matriku studentů, která obsahuje evidenci o studentech (§88 odst. 1).

Klinická a praktická výuka v oblasti lékařství a farmacie se uskutečňuje ve fakultních nemocnicích (§93 odst. 1).

4.6 Shrnutí

Od roku 1945 do současnosti bylo vydáno pět zákonů o vysokých školách. Ten aktuální je nejrozsáhlejší a nejsložitěji členěn. Má tedy celkem patnáct částí, 109 paragrafů a dvě přílohy. Zákon z roku 1950 má jen 37 paragrafů a pět částí. Zákon z roku 1966 se trochu zvětšil, má už 64 paragrafů, šest částí a jednu přílohu. V roce 1980 se stala změna, kdy tento zákon už se obsahem velice přiblížil tomu aktuálnímu, dá se říct, že byl rozsahově skoro stejný. Má 105 paragrafů, jedenáct částí a jednu přílohu. Po revoluci v roce 1989 byl vydán nový zákon o vysokých školách z roku 1990, který se sice obsahem hodně blíží tomu současnému, ale rozsahem vůbec. Má jen 45 paragrafů, nicméně rozčleněných do čtrnácti částí, a jednu přílohu. Je zajímavé, že během pár let, tedy od roku 1990 až 1998 se rozsah tohoto zákona tak radikálně zvětšil.

Důležité je zdůraznit, že všechny už neúčinné zákony se vůbec nezmiňují o pojmu soukromá škola. U prvních třech zákonů z let 1950, 1966 a 1980 je to logické z důvodu státního zřízení, které soukromé podnikání úplně zakazoval. Ale v případě zákona z roku 1990 je to zarážející, protože už nové státní zřízení soukromé podnikání povolovalo, ale v oblasti vysokého školství s tím vůbec nepočítalo.

Všechny zákony se na úvod zabývají posláním a záměry existence vysokých škol. Zákon z roku 1950 se dále zabývá působností Státního výboru (v současnosti neexistuje), jakým způsobem a jak dlouhé funkční období má rektor, děkan, proděkan, tajemník a kvestor. Jako nové tento zákon zřizuje katedry (současný zákon se tímto vůbec nezabývá). Studenti se přijímali podle schopností, ale nic zákon nezmiňuje o nutnosti předchozího vzdělání. Aktuální označení akademických pracovníků dříve zahrnovali všichni učitelé působící na vysoké škole. Také se zabývá volbami profesorů a docentů. Tento zákon se nevztahuje na vojenské vysoké školy.

Zákon z roku 1966 už rozlišuje typy vysokých škol. Zavádí pojem řádné studium, postgraduální studium nebo mimořádné studium (v současnosti tyto pojmy neexistují). V podmínkách pro přijetí je již nutnost mít ukončené úplné střední vzdělání. Zákon se také zmiňuje o vědecké činnosti, osobách, které působí na vysokých školách (dnes akademičtí pracovníci). Dále je nutné zdůraznit pojem mimořádný a řádný profesor, habilitační a profesorská řízení. Zákon také zdůrazňuje, jakým způsobem se zřizují vysoké školy a Státní výbor, rektor, prorektor, děkan, proděkan, kvestor a tajemník. Poprvé se zde uvádí pojem Vědecká rada (ta existuje i nyní) a s tím i Vědecká rada fakulty. Také se zmiňuje o výzkumných ústavech, vědeckých pracovištích, o existenci Vysoké školy politické ústředního

výboru Komunistické strany Československa nebo o vojenských vysokých školách. Jako zajímavost uvádím, že tento zákon připouští oslovení „středoškolský profesor“ pro vysokoškolsky vzdělané vyučující na středních školách.

Zákon z roku 1980 zmiňuje členění vysokých škol, jejich dělení na fakulty a katedry (katedry nyní nejsou v zákoně definovány), zřizování ústavů, působnost a funkční období rektora, prorektorů, děkanů, proděkanů, tajemníka, kvestora a vedoucích kateder. Dále také zdůrazňuje pravomoci vědecké rady a vědecké rady fakulty. Studium rozlišuje na řádné a mimořádné (dnes už toto označení nepoužívá). Uchazeči o studium museli mít ukončené úplné střední vzdělání. Práva a povinnosti jsou zde velice málo definovány. Důležité je, že zmiňuje vědeckou, uměleckou činnost vysokých škol, práva a povinnosti učitelů (aktuální zákon se tím nezabývá), jmenováním docentů a profesorů. Také řeší Vysokou školu politickou nebo vojenské vysoké školy.

Zákon z roku 1990 už definuje pojem akademická obec, akademické obřady, akademické samosprávné orgány, nedotknutelnost akademické půdy vysokých škol (dnes už tato nedotknutelnost neexistuje). Zabývá se fakultami, akademickým senátem vysoké školy, akademickým senátem fakulty a vědeckou radou. Důležité je zmínit, že poprvé se zde objevuje označení, že vysoká škola je právnická osoba a pojem akreditační komise. Také určuje působnost a funkční období rektora, děkanů, kvestora a tajemníka. K přijetí je nutné mít ukončené úplné střední vzdělání. V tomto zákoně se naposledy objevuje pojem postgraduální studium, ale poprvé pojem celoživotní vzdělávání. Opět jsou zde uvedena práva a povinnosti studentů, jmenování docentů a profesorů, statut vysoké školy a působnost tohoto zákona i na vojenské vysoké školy.

Zákon z roku 1998 jako první zmiňuje pojem soukromé školy a jejich právní úpravu v zákoně a s tím související pojem veřejná vysoká škola. Také je zásadní změna v členění studia, a to na bakalářské, magisterské a doktorské, kdy rigorózní řízení se považuje jako rozšíření magisterského studia. Jako nově bych taky uvedla, že studium se vyučuje ve formě prezenční, distanční nebo v jejich kombinaci. A jsou vysoké školy univerzitního nebo neuniverzitního typu.

Ve výsledku je tedy vidět, že každý zákon odráží dobu, ve které byl vydán a také je vidět, jakým způsobem se v České republice vysoké školství rozvíjelo po legislativní stránce.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo na základě prostudování odborné literatury a zákonů vysvětlit, do jaké míry se změnila právní úprava vysokého školství od roku 1945. Jakým způsobem se vytváří právní normy a fungování právního řádu v České republice.

Z odborné literatury je patrné, že teorie právních norem je velice nejednotná, každý autor si tuto problematiku vysvětluje jinak. S tím také souvisí, že je nedostatek autorů, kteří by se o tuto oblast zajímali víc podrobněji.

Situace na vysokých školách po druhé světové válce nebyla vůbec jednoduchá, v podstatě se začínalo s vybudováním sítě vysokých škol úplně od začátku. Nepřidalo na tom ani to, že do roku 1950 neexistuje jednotná právní úprava vysokého školství. Z tohoto důvodu je historický nástin a prvopočátky právní úpravy vysokého školství uveden až do roku 1950.

Velký průlom v dějinách vysokého školství znamenal zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách. Je to důležitý základ i pro současný zákon o vysokých školách. Zavádí několik novinek, od struktury vysokých škol až po studijní programy. Zákon z roku 1966 už začíná mít silně socialistický ráz, který je v dostatečné míře vidět na několika místech v zákoně. Jako každý zákon zavádí pár změn. Zákon z roku 1980 je nejobsáhlejší právní úpravou vysokého školství do roku 1989. První porevoluční zákon z roku 1990 je velice strohý, ale v základu obsahuje myšlenky současného zákona. A nakonec aktuální zákon z roku 1998 je revoluční v oblasti soukromého vysokého školství, zavádí pojem veřejná vysoká škola a také novou strukturu studijních programů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní publikace:

- BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. *Teorie práva*. 1. vydání Praha: CODEX Bohemia, 1997, ISBN 80-85963-38-8.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. upravené vydání Plzeň: A. Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-233-2.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání Praha: C.H.Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1.
- KUBŮ, L., P. OSINA aj. GRYGAR. *Teorie práva I*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, ISBN 80-244-0607-1.
- NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, ISBN 978-80-244-1702-8.
- URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.

Právní předpisy:

- ČESKO. Zákon č. 58 ze dne 18. května 1950 o vysokých školách. In: *Sbírka zákonů republiky Československé*. 1950, částka 27, s. 114-120. Dostupný také z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=58&r=1950>. ISSN 1804-0721.
- ČESKO. Zákon č. 19 ze dne 16. března 1966 o vysokých školách. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1966, částka 7, s. 61-73. Dostupný také z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=19&r=1966>. ISSN 0322-8037.
- ČESKO. Zákon č. 39 ze dne 10. dubna 1980 o vysokých školách. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1980, částka 11, s. 166-183. Dostupný také z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=39&r=1980>. ISSN 0322-8037.
- ČESKO. Zákon č. 172 ze dne 4. května 1990 o vysokých školách. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské Federativní Republiky*. 1990, částka 30, s. 682-691. Dostupný také z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=172&r=1990>. ISSN 1210-0005.
- ČESKO. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388-5419. Dostupný také z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=1998&cz=111>. ISSN 1211-1244.

SEZNAM ZKRATEK

tj.	to je
č.	číslo
Sb.	sbírka
resp.	respektive
čl.	článek
odst.	odstavec
písm.	písmene
ČR	Česká republika
apod.	a podobně
tzv.	tak zvaně
tzn.	to znamená
event.	eventuálně
např.	například
ČVUT	České vysoké učení technické
VŠPS	Vysoká škola politická a sociální
KSČ	Komunistická strana Československa
MŠO	Ministerstvo školství a osvěty
MŠVU	Ministerstvo školství, věd a umění
zák.	zákon

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Ústavní pořádek v České republice
Příloha č. 2	Členění hypotéz, dispozic a sankcí
Příloha č. 3	Členění výkladu právních norem

Příloha č. 1

Ústavní pořádek v České republice

Ústavní pořádek v současnosti v České republice tvoří tyto zákony:

- „*Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2002 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb., a ústavního zákona č. 319/2009 Sb.,*
- *Listina základních práv a svobod, přijatá v roce 1991, vedena jako ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.,*
- *Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR,*
- *Ústavní zákon č. 29/1993 Sb., o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR,*
- *Ústavní zákony o státních hranicích,*
- *Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění ústavního zákona č. 176/2001 Sb.,*
- *Ústavní zákon č. 69/1998 Sb., o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny,*
- *Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.,*
- *Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších ústavních zákonů.“¹*

¹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 77

Příloha č. 2

Členění hypotéz, dispozic a sankcí

Z hlediska míry abstraktnosti formulace:

- relativně abstraktní formulace (tato formulace je vhodná tam, kde je větší možnost variability případů, na něž se norma vztahuje),
- relativně konkrétní formulace (je velice konkrétní, proto zde není dalšího prostoru pro uvážení při aplikaci, ale přináší vyšší míru právní jistoty pro adresáty norem).²

Z hlediska kumulativnosti nebo alternativnosti formulace:

- kumulativní charakter formulace (musí být splněny všechny povinnosti, využita všechna oprávnění, uloženy všechny sankce),
- alternativní charakter formulace (stačí pouze, aby byla splněna jen jedna povinnost, využito jen jedno z oprávnění, uložena jedna ze sankcí).³

Z hlediska úplnosti nebo neúplnosti vymezení:

- taxativní výčet (taxativní výčet právních povinností a sankcí, nelze přihlídnout k jiným podmínkám, než které jsou uvedeny),
- demonstrativní výčet (může být prostor pro uvážení pro soudy a další orgány veřejné moci, které aplikují právní normy).⁴

² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: A. Čeněk, 2009, s. 37, 39

³ Tamtéž s. 40-41

⁴ Tamtéž s. 43-44

Příloha č. 3

Členění výkladu právních norem

„Dle subjektu, který výklad podává:

- *výklad Ústavního soudu (je obecně závazný),*
- *výklad vyšších soudů (slouží ke sjednocení rozhodovací činnosti soudů, není právně závazný, ale často bývá respektován),*
- *výklad orgánů aplikujících právo (výklad soudní nebo správní, je závazný pouze pro konkrétní případy),*
- *výklad oficiální (výklad nadřízeného orgánu, který je závazný pouze pro podřízené jako interní instrukce),*
- *výklad autentický (podává jej orgán, který normativní právní akt vydal),*
- *výklad doktrinální (není právně závazný, ale přesto právní praxi nepřímo ovlivňuje; vychází z vědeckého zkoumání platných právních norem; jedná se o výklad obsažený v učebnicích a komentářích zákonů).“⁵*

„Dle metody a způsobu výkladu:

- *výklad jazykový (posuzuje vyjádření právní normy podle sémantických a lexikálních poznatků, dále také podle gramatických, morfologických a syntetických pravidel; spojky, předložky a slovesné časy),*
- *výklad logický (právní normy se řeší podle pravidel formální logiky, důkazu vyloučením, důkazu užšího k širšímu pojmu a naopak, důkazu o opaku),*
- *výklad systematický (vychází ze zařazení právní normy do systému dalších právních norem, a to tak, že právní norma speciální má přednost před normou obecnou),*
- *výklad historický (určuje smysl právní normy z hlediska cílů a podmínek v době, za nichž se stala platnou).“⁶*

⁵ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 25

⁶ Tamtéž.

„Dle poměru smyslu právní normy a jejich slovního vyjádření:

- *výklad doslovný (někdy se také nazývá výklad adekvátní; smysl právní normy a smysl jejího slovního vyjádření jsou si navzájem totožné),*
- *výklad zužující (také se nazývá jako výklad restriktivní; smysl právní normy je užší, než její slovní vyjádření),*
- *výklad rozšiřující (může se také nazývat jako výklad extenzivní; smysl právní normy je širší, než její slovní vyjádření).“⁷*

„Dle dosahu výkladu:

- *výklad obecný (zabývá se celou oblastí působnosti právní normy),*
- *výklad kazuistický (zabývá se pouze určitým druhem případů upravených právní normou),*
- *výklad individuální (zabývá se jen individuálním případem).“⁸*

⁷ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 25

⁸ Tamtéž s. 26

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Alice Navrátilová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Historický vývoj právní úpravy vysokého školství po roce 1945
Název v angličtině:	Historical development of legal regulation of higher education after 1945
Anotace práce:	Práce se zabývá procesem vzniku zákonů, tedy právních norem. Jako základ uvádí právní řád České republiky. Hlavním tématem jsou vysoké školy, jejich fungování v historii od konce druhé světové války. Dále tato práce analyzuje zákony o vysokých školách od roku 1945 do současnosti. Snaží se vysvětlit hlavní rozdíly po stránce obsahové i rozsahu.
Klíčová slova:	Historie, právní norma, vysoké školství, zákon o vysokých školách
Anotace v angličtině:	The work deals with the process of law, ie legal norms. As a basis the law of the Czech Republic. The main theme of the college, their functioning in the history of the Second World War. Furthermore, this paper analyzes the Higher Education Act from 1945 to the present. They try to explain the main differences in terms of content and scope.
Klíčová slova v angličtině:	History, legal norm, higher education, the Higher Education Act
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Ústavní pořádek v České republice Příloha č. 2 Členění hypotéz, dispozic a sankcí Příloha č. 3 Členění výkladu právních norem
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	Český jazyk